

Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ XIII

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ — 1963 — JULY-AUGUST

Ч. 105-106

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

П. Степ — За колом полярним; А. Легіт — Месник, Богуслав; М. Оверкович — Могила; М. Гарасевич — До п'ятидесятиліття з дня смерти Михайла Коцюбинського; Є. Федоренко — Українське студентство спільним фронтом за ідеали УНР; Т. Матвієнко — (Вінок сонетів); Й. Гірняк — Мар'ян Крушельницький; Л. Костенко — Іма Сумак; М. Вірний — Ідеологічний Конгрес СУСТА; з життя молоді, рецензії, місцева хроніка; листи до редакції тощо.

МОЛОДА УКРАЇНА

видає

Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

Голова ЦК — С. ФЕДОРЕНКО

Редакція Колегія.

Адміністратор — В. ПАВЛЮК

Умови передплати в Канаді:

За 6 чисел (півроку) \$2.00, за
12 чисел (один рік) \$3.50.

В США та інших країнах за
12 чисел — \$4.00.

Ціна окремого числа 35 центів.

MOLODA UKRAINA

(Young Ukraine).

A Ukrainian Monthly Magazine.
Published by the Central Committee of the Ukrainian Democratic Youth Association.

President: E. FEDORENKO

Subscription in Canada:

6 issues (6 months) \$2.00, 12 issues (one year) \$3.50. Single issue 35 ¢.

MOLODA UKRAINA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Аргентині:

"Rada"
Av. J. M. Campos 556,
San Andres, F. C. Mitre
(Bs. As.), Argentina.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11. — England.

У Франції:

Mr. N. Grouchetsky,
33, Rue Roque de Fillol,
Puteaux, Seine, — France
K-to: Paris CC 11.087.11

УВАГА!

УВАГА!

ПОВІДОМЛЕННЯ

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ

влаштовує

Велику Зустріч

ОДУМІВЦІВ США Й КАНАДИ.

Зустріч відбудеться в днях 31-го серпня і 1-го вересня 1963 р.

В ПРОГРАМІ ЗУСТРІЧІ:

Від 12-ої год. дня на оселі "Київ" міжфіліяльні спортивні змагання.

Година 8 веч.: В просторій залі Українського Дому при 83 Christie St. відбудеться

ЗАБАВА

Добірний буфет — Оркестра п. Яблонського

Неділя 1-го вересня, о 10-ій годині ранку, Соборне Польове Богослуження на площі "Київ" з участию Катедрального Хору.

Промовлятиме: О. КОНОВАЛ з Чікаго.

Великий Концерт ОДУМ-івських мистецьких сил США і Канади.

Конферанс є концерту М. ПОНЕДІЛОК з Нью-Йорку.

Фінальні спортивні змагання за чашу ОДУМ-у.

Весела ватра.

Оркестра п. Данилюка на танцювальній платформі.

По докладнішій інформації
звертатися до місцевих філій ОДУМ-у.

Закликаємо до масової участі все українське громадянство.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

На першій сторінці обкладинки:

Дефіляда ОДУМ-у в Баунд Бруці (США)

Павло СТЕП

ЗА КОЛОМ ПОЛЯРНИМ

У нас уже сади цвітуть давно,
а там ще сніг синіє по низинах,
природа спить тривожно схлялим сном,
похмуро мла снується в далечинах.

Льоди повзуть, ламаються, тріщать
в порослих соснами кривими горах,
і зиркне іноді із-за куща
небачена якась худа потвора...

І не одна, а кілька, звідусіль,
де тільки горб, каміння чи яруга,
в очах у кожної відбився біль,
пекучий біль, відчай, смертельна туга.

Але духовим зором подивись
на сум очей, на їх запалі груди:
вони ж були в минулому колись —
усі як є — трудящі, чесні люди.

Любили край свій — кожен як умів,
блакитъ небес і прадідів могили...
Над широчинъ замріяних ланів
нічого так у світі не любили.

У темну ніч морозну, у пургу,
з дітьми малими й сивими дідами
забрали їх і вивезли в тайгу,
назвавши всіх якимись "куркулями"...

Вони в маріннях, видивах і снах
летять туди, де гріла рідна хата,
а день-у-день у тундрах і лісах
копати мусять золото — для ката!

Андрій ЛЕГІТ

М Е С Н И К

Звідав катівні в'язниці,
Вічність мине — не забуде.
Погляд — огні блискавиць,
Громом надихані груди.

Клявся помстити за кров
Предків і край свій розп'ятий,
В рейдах повстанських пройшов
Волинь, Полісся, Карпати.

В злигоднях, маршах, труді
Був він і буде героєм,
Смерті увічі глядів,
Сміливо рвався до бою.

Задля і волі й добра
Зносив недолі ударі,
Кров'ю стікав — не вмирав,
Меч це Дамоклів карав
Вбивників, Юд, яничарів.

Андрій ЛЕГІТ

Б О Г У С Л А В

Через пагорби й балки цілинні
Я прийшов навпростець із села,
Де над Россю про щасну годину
Сиві думи снував Богуслав...

...Над парткомом — ганчірка червона,
Магазини, дімки, пустирі,
Сяв на сонці похилий без дзвонів
Манастир на зеленій горі.

А внизу між камінням кипіла,
З ревом рвалась на волю вода,
Богуславе старий, посивілий,
Про минуле твое я згадав.

Про людей твоїх гордість і славу
Появивсь у душі думок рій,
Бондарівна, як пишна пава,
Уставала в уяві моїй.

І Маруся струнка Богуславка,
І безліч інших — ім'я легіон,
Не як ханска чи панська забавка,
Як неписаний серця закон.

Я за місто пішов понад Россю,
Пив очима ясну далечінь,
Зеленіли гаї, сінокоси,
Під ногами сріблилася рінь.

Думав я: у воді цій прозорій
Смерть знайшов не один Панас Крутъ,
Ген за лісом село Семигори,
Як сини Кайдашенків живуть?

Що колись тут в роздумі над горем
Свого краю топтали пісок
І син піль цих Косинка Григорій,
І Левицький, і Марко Вовчок...

Десь озвалася пісня луною,
Розбудила у серці порив,
Це ж цією колись долиною
Дорошенко звитяжців водив.

Тут дівчину зустрів Сагайдачний,
Одружились. Лиш пісні вина,
Він ніколи не був неудачним
І за люльку любов не міняв.

.....

Заховалося сонце за гору
Прохолодна над лугом лягла,
Шепотіли про щось осокори
Я бадьорий вертавсь до села.

Лондон, жовтень 1962

Лондон, січень 1963

МОГИЛА

...Ось поле. Ось невелика з низькими розлого-
гими берегами польова річечка. Тягнеться про-
сто і ховається у ранішній млі чорно-сива вузька
дорога. Знайома, навіть давно і добре знайома,
місцевість: не раз у дитинстві ходив тут, бігав,
грався... Іду оце по дорозі — за густою мрякою
нічого не видно, не розбираю, не бачу, а знаю
напевно, що зараз праворуч почнеться малий га-
йок... Щось міцно стиснуло серце.

Мене оточують солдати. Попереду, позаду і
збоку. Пильно, зосереджено дивляться собі під
ноги, ніби рахують кроки, що з глухим гупо-
том відбиваються по твердій, втоптаній дорозі.
Йдемо і мовчимо. Зараз буде лісок...

"Розстрілять і закопать!" — бренять в моїм
мозку слова, суть яких щойно тепер добралась
до моєї свідомості. "Різстрілять і закопать!"...

"Чому розстріляти? За що? Чому закопати?"...
— круться сполошені думки. І враз якось ви-
разно бачу на сивому тлі дороги різко виписані
літери слова "закопати"; наче просто в самих
очах стало золотисто червоне: "Закопати". Та
й відгук кроків став ритмічно відбивати — "за-
ко-па-ти, за-ко-па-ти"...

Сива, тверда земля під ногами. Чорна відпор-
на земля по краях шляху довкола. Скрізь, скрізь,
скрізь земля. Не утечеш нікуди. Скрізь можуть
закопати... Точиться голова, мутиться зір; поки-
дають сили — упаду. Чи не божеволію?...

І раптом солдат, що плівся байдуже збоку,
шморгнув носом, і цей такий звичайний харак-
теристичний звук опам'ятав мене. Дихати стало
якось легше. "Ні, це ж неможливо, це ж якось
помилка".

І згадую все, як було з початку. Йшов до
міста зі свого хутора. За плечима гримали гар-
мати, стрікотали кулемети. Ще вдосвіта зачався
бій за місто, та я не знов, хто кого перемагає
і навіть не знов, де саме ведуться операції. По-
спішав до міста за своєю справою. По дорозі зу-
стрів гурт червоних солдатів, що ніби поспішли
на фронт. Вояки, мигнувши сивими зігнутими
похнюпленими постаттями повз мене, швидко та-
нули, розплівалися в імлистому просторі. Ішли
неспокійні, заклопотані. "Еге, шлях, видать, не-
безпечний — подумав — ухиличись треба".

І враз почув глухе гупотіння багатьох ніг, і
раптом, наче з землі, виріс передо мною вели-
кий піший відділ вояків. Тісно, збитою міцно
купою, зайняв усю широчину дороги. Подавсь я
вбік, зупинився і став: шлях солдатам звільнюю.
І бачу: — той, що йшов попереду, у шкурятиній
куртці, до мене збочує. Підходить, питает, хто я.
"Я собі звичайна людина, з недалекого хутора,
тутешній" — відповідаю. Тяжкі невиразні очі
гостро і твердо вперлися в мене. Колючий зір

свердлить боляче мое нутро. "Куда ідьош?" —
запитує. "До міста за власним господарським
ділом" — відповідаю. І чуже незнане мені об-
личчя раптом запалюється дикою ненавистю, на-
ливається злістю: ось, ось трісне з натуги...
"Знаєм, що за діло в городі в таку рані" —
кричить — відати мазунчіка. Шпіон контррево-
люціонний".

Підходить ввесь відділ. Стас. Обличчя суворі,
похмурі, ніби розплівчасті, нерухомі. Наче чо-
гось чекають, підстерігають. "Який же я шпиг?"
Я навіть не знаю, хто з ким б'ється і де"... —
виправдовуюся. І самому мені дивний звук влас-
ного голосу. І самому мені дивно і ніяково, що
таку нісенітницю плету. Що це зі мною? Сам же
знаю, відчуваю, — не те говорю, що треба. То-
рочу безглузді дурниці, які можуть погубити ме-
не. Цупкий страх всього огорнув мене, стиснув,
мов би кліщами... Дурний, безглуздий, всепожи-
раючий страх.

Мовчазно, пильно, запитливо вдивляється ме-
ні в обличчя чужак. Зненацька знов запитує:
"Ти із цих міст будеш?". — "Так, — ще раз
підтверджую — я тутешній".

І раптом, наче б десь щось тріснуло, наче б
хтось батогом у повітрі хлиснув, над вухом моїм
прозвучало оте різке, безлузде: — "Розстрілять
і закопать..."

І найбільш вразило мене тоді і зараз вражає,
оте "закопать". Чому закопати, нащо закопати...
чому власне закопати? Та можна ж було б
і так... не закопуючи... Ні, ні! Це щось не так...
Якась прикра помилка. Якесь трагічне непороз-
уміння, яке треба ж якось усунути, вяснити...
Це ж таки ще смерть... не може бути...

Три суворі вояцькі постаті оточили мене. А
четвертий, той страшний у шкурятиній куртці,
щось упіволоса говорить старшому з моєї варти
і показує рукою позад себе по шляху якраз ту-
ди, де лісок. Відчай і жах скували мене всього
до решти, мій мозок, чуття, волю. Потягнули
— і я пішов...

І позаду знову розтанули, розплівлися в ту-
мані люди, що випадково спіtkали мене, чужі,
незнані люди, байдужі до мене, до моого життя
і смерті. А з ними зник і той, який чи то з дур-
ної примхи, чи дійсно з якоїсі неминучої потре-
би видав мені такий суворий, грізний вирок...

— — — — —

Ведуть. Іду. Глухо ритмічно відбивається ту-
піт ніг по дорозі. "Закопати, за-ко-па-ти" —
акомпанують настирливі думці відгуки кроків.
"Закопати" — вторує дорога. Знову душить ме-
не. Повітря бракує... Ввесь жах, уся туга моя,
увесь біль мій увійшли в це дивне гіпнотичне
слово "закопать", що так тяжко пригнічує мене.

І здається, що якби його не було, все видавалось би просто, ясно, зрозуміло і навіть необхідно, навіть сама смерть моя. А то: "закопати"... навіщо ще закопати... І в цьому магічному слові наче тайтесь вся сила, ввесь сенс і все безглаздя того, що діється зо мною.

Мовчать провідники мої. Незносним стає ця мовчанка живих істот. Хай би вони хоч знущалися з мене, кричали, лаялися, били б мене, — може б це стрясло мене, збудило від зцепеніння, розворушило, примусило б і мене кричати, плакати, проситися, лаятись, проклинати... А то ж — ідуть і мовчать... Нестерпно!.. І такі страшні, такі чужі, такі нелюдяно далекі, такі неприступні, відпорні вони в цьому незрушному жорстокому мовчанні.

— — — — —

Стойть при дорозі бідна, сіра, похиlena й обдерта хатина. Йдемо повз неї ми. Така мила, близька, своя, знайома хатина. Зупиняємося на хвилину. Заходить один з конвоїрів до халупи. О, якби хоч хто з людей вийшов з хати! Хтось із людей своїх щоб вийшов!.. Хоч би слово сказати, одно тільки слово... передати щось додому, сповістити. Хоч би хто, хоч на момент виглянув із хати у вікно. Виходить з хати солдат, лопату несе. Так, так. З-за плечей солдата майнула постать господаря. Сховався за двері. Із здивуванням, страхом і підозрою зиркнув на мене і сховавсь. А добрий же мілій чолов'яга. Знайомий. Ти ж знаєш мене, я знаю тебе... ні, ти сьогодні вже не знаєш мене. Цураєшся. Бойшся признастись хоч звіддаля. І це ж у тебе позичили лопату, щоб закопати мене... О, знову це огидне слово: "закопати"... Чи ти, друже, знаєш, чи щось зрозумів? Прощай!.. — Три солдати йдуть в гурті зо мною, а я — такий самотній. Один на останньому своєму шляху.

— — — — —

ПОВІДОМЛЕННЯ

Головна Управа ОДУМ-у та Головна Виховна Рада Юного ОДУМ-у Канади

ПОВІДОМЛЯЮТЬ ГРОМАДЯНСТВО,
що відпочинково-вишкільні табори Юного ОДУМ-у відбудуться цього року в оселі православної громади "КІІВ" біля Торонта, від 4 до 18 серпня 1963 р. для юнацтва віком від 9 до 17 років. Тижнева оплата за табір \$12.00 (\$10.00 за двох або більше) від особи.

По докладнішій інформації та аплікації просямо звертатися на нижче подану адресу, або до місцевих управ філій.

ODUM
c/o P. Rodak,
12 Minstrel Dr.,
Toronto 18, Ontario

Стоять нерухомо чорні, мовчазні, настобурчені дерева, ніби чогось очікуючи. Так. Це будуть свідки. Тут мене закопають... І вони одні будуть знати, що сталося зо мною. Будуть стояти наді мною, знати і мовчати... і нікому не скажуть. Ось був чоловік, і тут загинув.

Зупиняємося. Стали. Конвоїри зняли з рамен рушниці. "Тут!" Дають мені лопату. "Копай!" Ні, не сподобалось місце. Рушили далі, кроків за двадцять. Зупинилися. "Тут!" Стою нерухомо.

Один з вартових цідить з усмішкою крізь зуби:

— Чого ж дивишся? Копай! Не будемо ж ми справді за тебе працювати.

Двоє інших зловтішно і зловісно усміхаються. Мовляв: коли наказано закопати, то і копай же собі яму. В порядку.

Починаю копати. Я — безвладний, безвільний... Копаю. Земля легко піддається в м'якому ґрунті під лопатою. Розкриває свої темні вогкі обійми. Подивився з гнітуючою тugoю навколо. Стоять мої вартівники в гурті, тихо розмовляють, куряте. Вони байдужі. Ім що? Може і не впервину таке? Такі спокійні сірі буденні постаті. І на хвилину перестаю вірити, щоб це робилося щось особливого, надзвичайного в моєму житті. Стоять же ось спокійно собі люди, куряте, розмовляють. І такі тихі та мирні. Чого ж мені хвильюватись? Ні, це ж таки ще не смерть... не може бути... Стала відпочити.

— Чого став? Копай! Відпочинеш опісля!"

І знов копаю... І знову стоять вони, дивляться і куряте. Синій димок легкими тонкими струмочками огортає їхні розчервонілі обличчя, — "наче дим від кадила", мимоволі чомусь згадую. І стає мені так гірко-гірко.

Підходить один. Говорить:

— Ех, ти, контра дурноголова. Та хіба ж так копають порядні люди? Дивись, які в тебе нерівні береги. Навіть і для себе по совісті зробити не можеш. Дивись но!... — І совгає чоботом у край моєї ями.

Дивлюсь я на той брудний незграбний, рижий по кінцях з роззявленим, зв'язаним дротом носком чобота що здається мені, що власник того чобота знущається, глузує з мене. Подивившися і я критично на працю свою. Так, він таки має рацію: береги могили криві, непристойно розтріпані. Пильно скошую нерівності по краях ями. Працюю ретельно, ніби виконую важливий, заданий урок. І ніякожо мені в роботі під гострим придириливим зором вибагливого доглядача. Тяжка для мене близька присутність його. Вже на хвилину і про смерть забув; і все уявляється мені, що солдат незадоволений з моєї праці.

Уже на півколіна в землю вкопався. Підходять і другі два кати мої. Стують і вони наді мною. Всі троє дивляться мовчки. Ждуть уже. Горяч заливає нутро... А я бо хотів би ще копати і копати... довго, довго, копати, все життя... без кінця копати, щоб тільки дихати, бачити світ, жити... Хай би яма бездонною була... Боюся, тремтю, що ось зараз скажуть — "досить".

Хоч би ще трохи, хоч хвилинку... Чипляюся за кожну мить життя. Хоч би ще хвилиночку...

І враз джухнула куля і вп'ялася в стовбур більчого дерева. "Кінець"!... Як крізь сон, чую: "Ставай!" — це старший командує. Метушиться конвой. "Кінець! Кінець!"...

Раптом заголосив десь збоку, заклеютав кулемет. Приціл просто по ліску. Різко, гучно стрекотить невидима сталева потвора. З лунним стогоном відгукується стрілам діброва; рясно сиплеТЬся віття з дерев. Замаячили перед очима в мене принишклі, метушливі постаті. А той, що стояв так довго наді мною, той у подертому порижковілому чоботі, миттю незграбно якось вимахнув перед себе руками, наче б хапаючись за повітря, і впав біля моєї могили головою вперед, обличчям долу...

Лежу я у тій своїй могилі, скований свідомим, уже тверезим страхом. Гомін і шум стеляться дібровою; густі перекати стрілів котяться гаєм. На один момент ударяє в голову думка — "втікати"... Тепер би ось вискочити блискавкою з ями і побігти... Не страшна вже тепер варта: не доженуть. "Побігти б!" — просто ліском побігти і сховатись. Там за гаєм долинка яр глибокий.

Ледь-ледь підношу голову. З різким свистом і дзенькотом над самою головою сипляться, шматують повітря кулі, наче киплять люттю, що не намацають, не досягнуть жертву.

Уб'є... Смерть... Хай вже оті уб'ють, хай закопають, але потім, не тепер, не зараз... Втискаюся в сирову землю, в могилу свою. Хочу врости в дно її, закритися нею... пролізти наскрізь землю... І така мила, м'яка, рідна, запашна, жива, розумна ця спасителька земля, ця моя люба могила...

Не знаю, чи довго лежав я, поки улягся гомін. Виглянув я з ями. Лляло з-за легких хмарок бліде проміння сонця. Розійшовсь, зник туман. Радісний Божий день! Радісний світ! Радісне життя! Вийшов я з могили. Радість розпирає мої груди. Живу! Боже мій мілий! Я живу... Дихаю радістю свідомого існування.

Оглядаюсь навколо. Мовчазний безпомічний лежить на краю моєї могили солдат, розкинувши руки, відкинувшись геть рушницею свою. І дивно-хитро всміхається задротованим носком незграбний порижілій чобіт його до мене...

У віддалі по дорозі весело проїдждав на конях загін наших козаків.

Марія ГАРАСЕВИЧ

ДО П'ЯТИДЕСЯТИЛІТТЯ З ДНЯ СМЕРТИ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

"Чи знайоме вам те гостре, до фізичного болю гостре почуття нудьги за рідною країною, яким обкипає серце від довгого перебування на чужині? Чи відомий вам такий фізичний стан, коли за один рідний згук, один образ рідний ладен буває заплатити роками життя."

(М. Коцюбинський, "На крилах пісні")

12 квітня 1913 року, як недоспівана неповторна пісня, обірвалось життя великого потужного майстра слова на самих вершинах його творчості. "Лиха доля не зглянулася на нестарі ще літа його віку, ні на пишний його розквіт таланту, ні на повсячкасну жагу жити, творити і своїми творами уславляти рідну країну перед великими світами" — писав Панас Мирний в статті-некрологі "Над розкритою домовиною". А з ним вмирали готові виношені й виплекані його багатою душою, але ще ненаписані твори включно з третьою частиною "Фата моргана" й омріяним великим романом. Втрата лишилася назавжди болючою, бо смерть немов ограбувала Україну і її письменство з багатьох дорогоцінних скарбів.

Народився М. Коцюбинський 1864 р. в м. Вінниці. Батько його був старого типу урядовець,

який по службовій драбині спускався все нижче. В автобіографічному листі Коцюбинський так згадує батька: "був сангвінік, з вічними фантазіями, які ніколи не здійснялися, запальний, але добрий чоловік". А мати, що походила з духовного стану та дрібного чиновництва, мала в собі щось "світське", аристократичне, що передалося синові. Від матері "я дістав її психічну організацію, чутку і вражливу, ми були у великій приязні і власне їй завдячуя я нахил до всього гарного та любов до розуміння природи."

Складне й трагічне життя мав М. Коцюбинський, про яке ми знаємо лише дати (і то не всі) та деяке світло кидають листи до приятелів. Сам він не любив нікого, навіть найближчих друзів, з якими його єднали літературні й мистецькі інтереси, допускати близько до того, що вважав своїми приватними чи інтимними справами. М. Чернявський в "Спогадах про Коцюбинського" пише: "Живучи більше двох років в одному містечку й бачучись щодня..., щоразу обмінюючись думками по всім питанням, що виникали в нашому духовному й матеріальному житті, я все ж не можу сказати, що заглянув у глиб душі Коцюбинського, до самого дна, що вияснив собі всі таємниці її. А дивився я уважно."

Любов до літератури розвинулась в нього дуже рано. Вже з 9-10 років складав пісні укр. мовою на зразок народніх. На 12 році написав велику повість з фінського життя російською мовою, бо хоч в родині любили все українське, але мова панувала російська.

"На 13 році, — пише він, — я випадково дістав кілька томів "Основи", і оповідання М. Вовчка, а потому "Кобзар" уже безповоротно направили мене на свідомий український шлях". Освіту одержав у Шаргородському "духовному училищі" та Кам'янець-Подільській семинарії, яку не закінчив з незалежних від нього причин. Дуже багато працював над самоосвітою, маючи велике бажання вступити в університет, але після смерти батька вся сім'я лишилась на його руках і він мусів кілька літ лекціями заробляти на шматок хліба. Університет лишився тільки мрією. 1892 р. вступив на державну службу в Одеській філософській комісії і 5 років перебував у Басарабії та Криму. Праця принесла багато вражень, які дали теми для циклу оповідань "Для загального добра", але й надірвала слабе здоров'я. 1897 р. знайшов службу в Чернігові в земстві. Виникло непорозуміння з начальством і поки воно вияснилося він редактував газету "Волинь" у Житомирі. 1898 р. повернувся до Чернігова на посаду в статистичному відділі губерніяльного земства, спочатку звичайним статистом, потім діловим і нарешті керівником відділу, де працював аж до половини 1911 р., коли то "Товариство прихильників літератури" призначило йому пенсію 2.000 крб. на рік і він зміг покинути службу.

Така лінія "доволі одноманітного", "зверхнього життя" письменника. Сухі дати нудної тягlosti днів за днями, які і звичайну людину придавили б. А Коцюбинський був же людиною винятковою навіть між найбільш інтелігентними його сучасниками. "Усі хто знав Коцюбинського в щоденому житті, — пише С. Єфремов у своїй монографії "М. Коцюбинський", — майже однаковий дають образ його духової постаті. Була це надзвичайно вразливої та чутливої вдачі людина, делікатна, лагідна, високою посідаючи мірою те почуття такту, толеранції й здергливості та коректності, що нехібну становить ознаку високої культури. На всенійкій його зверхності й поведінці — од убрання й манер до способу розмови — лежала печатка того духового аристократизму, що кидалася найперше в вічі хто з ним здібався." "Коцюбинський дійсно справляв враження людини не тільки інтелігентної, а й широко та всіма сторонами освіченої". До того ж вродливий з якимсь невловимим ореолом краси довкола себе, немов обведений магічним колом, через яке ніхто ніколи не переступив, він в житті, навіть серед найближчих людей лишався трагічно "самотним".

У поезії в прозі "Самотний" автор каже: "Я слухаю співи, яких ніхто не чує: то співає моя душа. Завжди і всюди чую її любимий приспів: — А ти самотний!"

"Я себе почуваю, — казав він М. Чернявсько-

му, — самотним. Зовсім, зовсім самотним!.. Що б я не робив, про що б я не думав, з ким би я не був — я скрізь самотний: як тільки може бути самотною людина." — Це як "вічне прокляття" для Коцюбинського, та разом із тим і "реквієм душі" і воно тяжить і дає осолоду.

Був серед людей "самотним" спостерігачем. А в його серці, в душі його безкрайї жили люди, жив його страждущий в російській неволі український народ з його горем і слізми. Він мав найбільший талант, який людина може мати — "людяний талант", тобто талант сприймати, переживати й страждати від чужого горя сліз, як від свого власного. Власного ж горя мав так багато, що в листах до його приятелів бренить одна безконечна болюча скарга: хронічні злідні, які тягнулися ще з дитячих років, наслідком чого — дощенту зруйноване здоров'я, і вічна, висмоктуюча останні краплі життя, праця на шматок хліба, а для літератури, в якій все життя його було, лишались маленькі клаптики часу, коли він виснажений і хворий писав "постогнущи", а часто між криками з фізичного болю.

Вірність Україні він платив ціною власного життя, любові до нього, до творчості і не прийняв запрошення містити свої твори в Петербурзькому "Современніку", де обіцяли друкувати їх навіть в українській мові за добре гонорари: "мені не хочеться залазити у чужу хату, коли є власна" (з листа до В. Гнатюка 1910 р.).

Магічне коло, що нікого не допускало до нього як людини, розсадив письменник. Щедро, як рідко хто з письменників, він відкрив свою душу в творах; душу, яка переповнена людьми. ніколи не дала йому бути "самотним", бо життя людське це було його життя:

"Я утомився, — сповідається він в "Інтермеццо". — Бо життя безупинно і невблаганно йде на мене, як хвиля на беріг. Не тільки власне, а й чуже. А врешті хіба я знаю, де кінчиться власне життя, а чуже починається? Я чую, як чуже існування входить в моє, мов повітря крізь вікна і двері, як води протоків у річку. Я не можу розминутись з людиною."

Вся його творчість — це епопея його прекрасної душі людинолюбця, спів від початку до кінця, сповнений любові до краси й гармонії природи, до краси людської душі, а разом із тим спів його має в собі нестерпну муку за "страждання", "болі", "розвіті надії", "ропач" людську та безкомпромісний протест проти несправедливості, в якій мучиться його народ та проти "смітників життя", що занечищують його, що псують гармонію краси життя: "Повідчиняти вікна! — бунтується він в "Інтермеццо". — Прорізти оселю! Викинути разом із сміттям і тих, що смітять. Нехай увійдуть у хату чистота і спокій."

Понад всім Коцюбинський поставив людину й людяність: "Чому ж те серце не хоче вдовольнитись близьким щастям, чого воно скоріше б'ється від одної мрії про щастя других людей, щастя, що може й недоведеться побачити його". ("Цілов'яз").

Турбота про "щастя інших", про народ та "мужицьку долю", "чому для мужика нема щастя на землі" не давали спокою авторові і його героям. Коцюбинський разом із своїм народом "любив землю, як пташка повітря, риба — воду", разом із народом ненавидів супільній лад кривди, гноблення і, мов ясновідець, передбачав переповнені вінця горем, голодом, зубожінням. Прийде час, коли остання крапля вирве з людських грудей: "смерти нам, або поля...!"

У повісті "Фата моргана", немов продовжуючи питання, що кривавили серце "ціпов'язове" і власне, письменник випередив "міркування політика та й самої науки висновки", змалював народній гнів чудовими й разом із тим жахливими картинаами:

"Голодні зворохоблені лави, повні розпуки й зневір'я, ринуть на багатих, на тих, що мають ґрунта необмежені, що не знали досі голоду й холоду. Ламається всяка правда, розливається море крові людської... І не спинити тоді тої котлотнечі, як не спинити хуртовини, не спинити зливи, що затоплює землю, клекоче бурчаками, руйнує греблі й усе, що на дорозі."

"У "Фата моргана", — каже С. Єфремов, — розгорнув Коцюбинський надзвичайну силу художнього таланту, навіть для себе самого незвичайну". А проф. Грушевський каже: — "При тій серйозності, з якою покійний письменник ставився до свого писательства і своїх тем, обробляючи їх на підставі матеріалу старанно зібраного, переважно ним особисто на власні очі пропустудійованого — вони мають нерідко просто таки науковий інтерес, а те глибоке проникання в психологію людської душі... надає його малюнкам спеціальну вартість і зміст, якого не знайдемо в чисто документальнім матеріалі: свою артистичною інтуїцією кількома рисами він дає часом стільки для розуміння подій, настроїв, їх змін скільки не дадуть ніякі збірки актового офіційального матеріалу..."

Ми звикли говорити про питання соціальної несправедливості у творах Коцюбинського. Але коли взяти до уваги, що супільній лад цієї соціальної несправедливості тримався законами й багнетами окупанта — Росії, яка для письменника була "чужою хатою", а він був виразником свого народу, то, на мою думку, ці проблеми його творів переростають тільки соціальну несправедливість, що існувала в інших народів, які мали власну державу і несли відповідальність за свої державні устрої.

Цікавий, складний і тяжкий був творчий шлях М. Коцюбинського. Тяжкий був особливо тим, що він, маючи рідкісно великий талант та небувале розуміння краси й сили художнього слова, ніколи не був задоволений з того, що написав. Це його мучило й пригнічувало. Його душа носила таке багатство образів, настроїв, краси довколишнього світу й людини, стільки сонця, радості, барв, музики звуків життя, таку непереможну любов до людини, спрагу до повноти й гармонії життя, до "грішного світу", що ніякі існуючі манери в літературі не могли відтворити й вмістити його душі. І він все життя шукав но-

вих можливостей висказати все це людям — шукав другої половини свого серця, про що він так чудово сказав у поезії в прозі "Сон":

"Снилось мені — чи ж снилось мені? — що в грудях у мене лише половина серця.

Де ж друга? — мучився я.

А та що лишилась, билася трівожно в грудях і у калатанню кожнім чув я жадливий та владний голос:

Шукай!

І я шукав."

І в кожному знайденому, куди він переливав все найкраще, що мав у собі, відчував, що ще не знайшов тої другої половини, а "владний голос" не давав спокою:

Шукай!

І так було довго, і так було завжди..."

В листі до В. Гнатюка писав:

"Давно вже хочеться мені спробувати свої сили на чомусь більшому, хочеться написати роман — та нема часу й сили. Так, коли б спочити хоч кілька місяців, залишити десь далеко свої щоденіні клопоти й турботи, то може б чоловік що й зробив. Та про те нічого й думати. Жорстоке життя потребує оффір. І навіть та дрібниця, яку робиш — робиться хапаючись і через те не вдovоляє мене. Все виходить бліде, анемічне, не оброблене і тільки дратує. А тим часом читаеш і бачиш велики зразки великих майстрів слова, бачиш, що можна зробити з тим словом. Знаєте, дорогий добродію, коли я читаю гарного автора (а в мене є любими — як от Гамсон, Шніцлер, Лі, Ахо, Гарборг, Від, Стріндберг, Метерлінк) — мені хочеться не писати, бо я знаю, що ніколи не досягну того, що досягли ці таланти."

Такі страшні душевні тортури переживав один з найбільших, найпотужніших талантів світу, про якого проф. Айзеншток сказав, що нема рівного йому майстра психологічної новелі в світовій літературі.

Кожний твір М. Коцюбинського навіть першого періоду творчості, як "На віру", "Для загального добра", сuto-басарабські оповідання, як "Пе-коптьор" та "Відьма", "Ціпов'яз", "П'ятирізотник" та інші, на яких відбився вплив пануючої тоді етнографічно-реалістичної манери, проїшовши крізь призму його душі, мають велику художню ідейну вартість.

А потім ще муки шукання і він знайшов себе. Знайшовши, далі шукав засобів ще тонше, ще глибше розкрити людську душу. Один за другим з'являлися його твори все цінніші, все більш вищі фігурані найкращим засобом, що існує в літературі — художньою поетичною мовою, якою він володів як мало-мало хто. Створив він нам нею незабутні образи, всю різноманітність настроїв, кожне дрогнення душі, всю гаму барв, найглибші переживання, могутню симфонію життя людського й природи, що тільки його душа зуміла відчути її. Передав нам нею любов до всього прекрасного, віру в його перемогу та ненависть і бунт проти всього, що руйнує й засмічує його.

"В путах шайтана", "На камені", "Фата мор-

гана", "Цвіт яблуні" і нарешті "Сміх", "Він іде", "Невідомий", "Персона грата", "В дорозі", "Інтермеццо", "Тіні забутих предків" — перлинами оздобили свою і світову літературу та записали його ім'я в список безсмертних геніїв.

Твори його ніколи не втратять емоційної сили, бо "читач, — каже С. Єфремов, — у давно надрукованих сторінках знайде напевно небудені сили ознаки та краси невмирущої зразки — свіже, молоде і нове у старому."

В основі його творчості лежить людяність, примат людини над усім, а любов до краси, естетизм його стоїть тільки на службі людині. Дійсно, треба мати "людяний талант", щоб так вміти любити життя й людину, як вмів Коцюбинський. І може найбільше до нього відносяться слова М. Рильського:

"А для людини, як вона людина,
Як має серце для людей відкрите,
Само страждання в радість виростає..."

Уже вмираючи, Коцюбинський в новелі "На острові" мріє: "Ах як добре збирати усмішки й оддавати їх другим!"; і тремтячою рукою ще раз

востаннє, співає "хвалу життю", посилаючи привіт морю — своєму народові і кінчає незабутнім образом цвітучої агави, що немов символізує самого автора:

"Сизі листя в'януть тим часом під нею, одхиляються, як недужі, по них стікають дощі, сині зуби мертвого блищають на сонці, корона сохне і в'яне, наче ганчірка, а квітка на високому пні вітає сонце і море, скелі та далекі вогні вітри гордим і безнадійним привітом засуджених передчасно на смерть.

Одчиняючи вранці вікно, я раз-у-раз бачу ряд цвітучих агав. Стоять стрункі і високі, з вінцем смерті на чолі й вітають далеке море:

— Аве, море, морітурі те салютант!.."

Це були останні слова великого майстра й визначного українського громадського діяча, якими він вітає і нас:

"Будь здорове, море, ті, що йдуть на смерть, вітають тебе!.." — передбачаючи, що своїми творами він буде жити у всіх поколіннях укр. народу, які будуть і будуть приходити безупинно й безконечно, як саме життя.

Євген ФЕДОРЕНКО

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО СПІЛЬНИМ ФРОНТОМ ЗА ІДЕАЛИ УНР

(Доповідь виголошена 11 травня 1963 р. на 2-му Студентському Ідеологічному Конгресі в США)

Цей жмут думок, який я сьогодні подаю на роздум українського студентства, являє собою мої власні погляди, а також товариства, яке я маю честь заступати на цьому форумі вільної думки. Безперечно, я буду вдоволений, коли студенти, принаймні присутні на залі, висловлять свої погляди щодо порушених тут питань.

Кажуть, що ідея існує поза людиною і поза часом, але інтерпретацію ідеї, втілення її в практику життя кожна людина і кожне покоління відшукує самотужки. Нові обставини вимагають нових і свіжих доріг, часто відважних концепцій і рішучих розв'язок проблем, успадкованих від батьків. Інакше ті ідеї можуть діяти в пристосованськім тупцюванні, або розгублятися на манівцях чи, нарешті, задурманятися безплідністю мрійництва, як це не раз і не двічі спостерігалося в українській історії. Коли нові покоління не спромоглись таких нових мостів віднайти або навіть шукати їх не відважувались, відгороджувалися від світу ідей, а як і творили свої системи, то не на підвищинах українських духових традицій, а як прибудівлю при чужій будові. Так, треба шукати нових доріг і мостів, але вони повинні опиратися на традиції, яка є ключем до духовості і психології народу. Треба, щоб вони

спиралися на українській духовій традиції. Тому не смімо починати історію від себе, бо наша історія багата, лише треба її знати. Пізнати історію, зрозуміти народ і знайти з ним спільну мову — це треба мати за перший обов'язок. І лише тоді творити мости і дороги, які повинні спиралися на історичні традиції даного народу. Не мусимо приймати національну душу цілковито такою, як вона сьогодні є. Можемо бажати змін, але ці зміни мають виходити з живої людини, а не з нашої буйної фантазії.

У нашій історії золотими літерами вписаний період Визвольних Змагань в 1917-1921 роках, коли по двохсотлітній неволі під московсько-царським пануванням український народ відновив незалежну Українську Державу, проголосивши дня 22 січня 1918 року через свій демократичний парламент — Українську Центральну Раду — самостійну Українську Народну Республіку. Ця постанова була ще раз стверджена другим з черги парламентом України — Українським Трудовим Конгресом — дня 22 січня 1919 року, коли була одночасно проголошена й злука східної та західної частин української республіки в одну Соборну Українську Народну Республіку.

Відомо, що національна революція в Україні зазнала поразки. По-різому визначають причини цієї поразки. Але тут не місце про них говорити. Ми маємо іншу мету сьогодні.

Українська Народна Республіка була визнана в роках 1917-1921 рядом чужоземних держав. Український рух вийшов тим самим з рамок культурницьких, просвітянських чи громадських і став передовсім рухом державницьким. Українську проблему поставлено в площині міждержавно-світовій. Навіть в році 1925 парламент Аргентини прийняв внесок комісії закордонних справ про визнання української державної незалежності. Також в Америці: в 1930 році прийшло до парламентарної дебати з приводу формального внеска сенатора Копеланда про визнання конгресом США самостійності Української Держави. Також і совети мусили рахуватися з періодом Української Самостійної Держави. Вони ще на мирових переговорах з Польщею в Ризі 1920 року висунули, як формального контрагента Польщі, також і Українську РСР. Мир між Польщею і Советською Україною, підписаний з дотриманням відповідно-правної процедури, фіксував міжнародне державне становище України.

Завдяки, власне, таким фактам і нині в Об'єднаних Націях засів, як представник окремої держави, висланник фікційного уряду УРСР, яка саме своє існування в системі советської імперії повинна завдячувати передовсім існуванню самостійної Української Держави. Відомі виступи Діффенбейкера, також і Стівенсона, святкування і молитви в американському Конгресі з нагоди проголошення самостійної України, а цим самим пов'язується, підкреслюється і наголошується ті історичні факти, що сталися в Україні в 1917-21 рр.

Відмовитися від цього здобутку, відкинути вже наявний і покликаний волею українського народу Державний Центр УНР — це означало б іти назад по історичному шляху українського народу, вернутися до культурницького періоду. Отже, не сміємо нехтувати державно-правної традиції легалізму та зривати з ідеологічними демократичними зasadами, що лежали в основі її правового устрою.

Ми повинні усвідомити, що в сучасній боротьбі уже не може бути декому байдуже, який лад і які вартості пануватимуть в Україні і в інших країнах. Під цим ми розуміємо, що за визволення України треба змагатися з універсальними ідеями, взятими не з власного уявлення, а з глибокого розуміння широкого реального світу, а зокрема зрозуміти українську ідею і історичні духові традиції українського народу. Тому наша епоха, як відомо, не є епохою дореволюційної етнографії Нечуя-Левицького, епохою соціальних шукань Винниченка, епохою героїчного утвердження як нації Богню і Бурі Петлюри, ані епохою романтичного вітажму повізвольного періоду. Перелом сторіччя народжує нову епоху в українській духовості, на нашу думку, спадкоємницю ідей Української Народної Республіки, як епоху демократизму — динамічної і во-

Т. МАТВІЄНКО

МОРЕ
(Вінок сонетів)

VII

І далечінь заобрійна рукою
Блакитний шлях показує весні,
Де світ небес і промені ясні
Злились водно з безмежністю морською.

Шорстким піском, рослинністю слизькою
Покриті скель підніжжя кам'яні
І плекають лінь уступи мовчазні,
І пахне бриз волового терпкою.

Після снігів зими, хурделиць, стужі
Зайшли у тінь набридлі, довгі сни;
І пишний сад, і сонце, і калюжі

Цвітуть сріблом співучої струни.
Тому і день всміхається велично,
Тому й душа хвилюється незвично.

VIII

Проводить дні за сині поводи
Теплінь весни, піджмелена промінням.
І навіть сад старий поміж камінням
Розвіяв сум і тугу назавжди.

Мигтять дерев засніжені ряди,
І заметіль чарує онімінням,
Зигзаги й круч дивують безгомінням,
І мілий бриз дохлюпует сюди.

Кристали сліз іскрять глибінь приливу,
Духмяних вод заобрійну цвітінь,
І голубінь розвінчанно щасливу,

І шепіт хвиль, і тіні, і золотінь.
Кричати чайки над морем блокрилі
І громади скель мовчать, величнобрилі.

IX

Морський прибій і відблиски імлисті,
Немов вином, наснажують мене;
Духмяний сад і плетиво рясне
Мигтять німі, розквітлі і вроочисті.

Висять гілки важкі, срібнонамисті,
А іхній рух і мріяння хмільне
П'янить повітря свіжозапашне
І шумувань розпилення барвисті.

В цій осяйній і сонячній оселі,
Краю надій, невтомних сподівань
Дзвенять круги усміхненовеселі

І голубінь далеких мандрувань.
То небозвід курличе журавлями,
То синь густа пливє за кораблями.

(Далі буде)

льової демократії. Як синтетичне завершення ідейних шукань української думки у віковічнім змазі за державність, як зліт української національної духовості від націодемократизму, демолібералізму через консерватизм до романтичного вітаїзму, — органічний зліт позірних протилежностей, що в глибині своєї суті творять гармонійну живучу цілість, синтезу традицій української духовості між собою і то згідно з потребами і вимогами нашої епохи.

Ми вважаємо, що лише демократія творить єдність позірних протилежностей, замирює колектив з індивідуальністю, волевість і розум, крокуючи до кінцевої мети — ультимативної свободи творчої індивідуальності, виробленої через національне визволення.

Проте людина в бунті чомусь бачить лише дві ясні дороги: за Леніним або за Гітлером. Яка ж причина бунту проти, на нашу думку, найпрогресивнішої ідеї, не завжди ідеальної, але все ж тієї, що служила мотором прогресу на протязі віків, бунту проти першоджерельної сили в боротьбі за ультимативне щастя людини, бунту проти Божого скарбу, даного людині на перевітання, бунту проти свободи і демократії? Це треба шукати, на нашу думку, в конфлікті світосприймання в душі кожної окремої людини. Кожна людина, кожне суспільство являє собою продукт цього конфлікту, арбітрано назвім, тоталістичного і демократичного, або ще інакше — "східнього" і "західнього", і перевага того чи іншого визначає місце цього суспільства чи індивідуума в світі ідей.

Українська молодь, як продукт нашарування культур двох світів (Західу і Сходу), як перехідна скаля між цими полюсами ідей, не могла уникнути психологічного роздвоєння, дивлячись неначе янусовим обличчям на "філософський" Схід і "меркантильний" Захід. З одного боку, вона стала носієм східнього мислення з його іраціональним всесвітіянським ідеалістично-наземним і до жалю відірваним від реального життя світосприйняттям, мисленням зі штучним теоретизуванням, що межує з денним фантазуванням, мисленням, що шукає розв'язки політично-соціальним проблемам шляхом догм-декретів і складних заплутаних філософських концепцій. В науці східнє мислення позначилось шуканням "еліксиру життя", філософського каменя, а в релігії — містикою і догматизмом. В мистецтві це бунт проти прийнятих форм, це дух Махна в царині науки і культури. Хоч частина представників такого мислення належали фізично до Західу, психологічно вони були носіями тоталістичного світосприйняття, для якого удосконалення життя шляхом щодених змін заповільне і не варте уваги. Легше чекати сотки років, склавши руки, щоб новим бунтом перевернути світ, ніж щоденним вкладом праці прагнути змін і поліпшень. Еволюція — слово чуже для їхнього лексікону.

В противагу "вседуші-світу східнього характеру" психологічний Захід виплекав фаустівський тип з його мерканцальною психологією, ступневого удосконалення недосконалого, з його вірою у можливість співжиття з недосконалим, вірою

у півтони, вірою у безперервний розвиток. Вірою, що людина є знаряддя Бога на землі і що Бог дає їй свободу, щоб людина прийшла до Нього сама, навіть через небезпеку бути загубленою. Для "західної" людини, як висловився велика душа Ганді (піонер "західного мислення" в Індії): "...Цивілізація стає синонімом демократії. Я вірю — Бог не є диктатор. Він залишає нам свободу стати господарем самих себе..."

Боротьба цих двох світосприймань в кожнім суспільстві її визначили місце цього суспільства в світі, як конфлікт цих світоглядів в душі кожного індивідуума, визначає його місце в світі ідей. Конфлікт цих двох ідейних світів, фаустівського обломівського, чи столичного й провінційного, як визначає Ю. Шерех. Або демократичного й східно-тоталітарного, проходить червоною ниткою через історію всіх народів, з'ясовуючи період піднесення і занепаду культур, прогресу й регресу цивілізації, поширення демократії й піднесення тиранів. Світ поганій не тому, що демократія завела, не тому, що віра була фальшивана, не тому, що знання шкідливі. Лише тому, що й демократія, і віра, і знання у їх повному сенсі ледве були експериментовані. Це правда, що ані віра, ані знання, ані ідеї справедливости самі собою не дають швидкої розв'язки наших людських проблем, але закинути їх — рівнозначне згасити єдиний смолоскип, що світить в темряві, викинути компас і нумо в бурю океану...

Для прихильників східнього мислення свободи це — поняття без змісту. Вони висловлюються — "свободою ситим не будеш". Во попри всю декларацію про вольову індивідуальність, вони плекають сіру пересічність, над якою висить парасоля опіки, народ з повним тілом, але без прав. *Народ не може бути вільним, коли людина не вільна.* Для них свобода не має внутрішнього змісту, бо не розуміють, що нація це — кожний з них. Це мільйони пісчинок, ім'я яким — люди. Тотальна suma розуму, енергії, праці, надхнення, прагнення носити назву нації. І що лише демократія дає можливість простору такого змісту шукати, вибути. Демократія не обіцяє налити в порожні міхі чи надути порожній баллон, коли хтось чується добре порожнім. Навіщо силувати його чужим змістом, як це перепроваджують тоталісти? Дехто уболіває, що свобода не має змісту для тих, хто не знає, що з нею робити. Але вони забувають, що вона дає можливість шукати свого особистого ствердження, де їм забажається, або й зовсім не шукати. Ріжниця між тоталітарним і демократичним суспільством являє собою ріжницю між тими, що вірять в індивідуальну людину, которая зуміє бути капітаном своєї душі, і тими, що не вірять в людину, которая є тільки продукт суспільства, в якому живе. Демократія — ще не сама рівність, лише рівність у можливостях, а решта залежить від кожного зокрема, як він ту рівність забажає використати. Демократія вірить в аристократизм інтелігентності, смаку й характеру, працездатності, посвяти куди більше, як це вірять інші попри пропагандивне проголошення. Завжди були і будуть провідники

і ведена тягловим силою, як ті, що шукають проїхатися "зайцем". І не може бути нічого більш шкідливим, як намагання "уровніловки", уболівання за всім і вся, на яке хворує наш вік, намагання накинути скалю "вищих" цінностей на інших, тобто "спасти їхні душі", дати їм "наше щастя", якого вони не розуміють і не хочуть. І це обов'язково універсальним декретом, програмою, філософською концепцією так через одну ніч. Звідси такий страх перед індивідуальністю, що вибивається з маси пересічності, намагання стригти під гребінчик, страх перед відкритим суспільством, в якому є широкі можливості швидкої диференціації. Результат розкуркулення, втиснення всього суспільства в прокрустове ложе провінційної обмеженості офіційного декрету "пришибеєвщини". В демократичному суспільстві держава не має за ціль спасати людські душі. Спільнота в державі, завдяки демократичним свободам, шукає власних шляхів самоудосконалення в середині держави, без помітного впливу останньої, залишаючи тягар самостійного думання та вирішування кожному окремо. Тому здобуття держави для підлеглих націй, в тому числі і української, може й мусить стати самоціллю, хоч самоціль буде різнистися від самоцілі держави в розумінні націократів. У розумінні тоталітаристів, для яких "самоціль" держави це панування їхніх примітивних ідей на всіх площинах і в усіх сферах суспільства — економічного, культурного, не кажучи вже політичного життя народу. У вільній державі, вільне суспільство виповнить специфічним змістом українським, своюю українською ідеєю. "...Тужити, створювати піднесення, в якому може здійснитися віднова духа й життя — це призначення для нас усіх..." — твердить Шлемекевич.

Отож демократія має два фундаментальні елементи. Перший, *свобода*, як протилежність деспотизму. І другий, це *суспільство без каст*.

Ми вважаємо, що нашій молоді не вільно стати безвольними мрійниками абстрактних утопій, носіями світових болів, шукачами абсолютних правд, шукачами універсальних формул для людського щастя та земних раїв. Бо це є шукання соціологічних "перпетум молібі". А ця, навчена гірким досвідом молоді, знає, що соціальний "перпетум мобіле", як і його технічний прототип в природі немислимий, а значить і непотрібний. Цій молоді потрібне шукання практичного знайдрядя для кожного окремого дня, кожного окремого місця,ожної окремої історично-соціологічної ситуації. Трафаретів не існує. Кожний день — це нове завдання для молоді, з яким вона справиться тяжким шляхом спроби й помилки. Це тяжкий і невдячний шлях. Але це таки єдиний шлях у світліше майбутнє. І ми певні, що здорові українська молодь, молодь повна енергії, наснаги, здетермінованости і внутрішньої духовності, молодь ідеалістична, жертвовна не злякається довшого, тяжкого шляху демократії. І не схибне в обійми підступного, привабливого, псевдовсеобіцюваного, всесторонньо оправданого універсальними ідеологіями, псевдодинамічного, без ріжниці, на що той динамізм направлений. Для

української молоді, молоді без готової машини, нації інженерно-практичний шлях спроби і помилки — набагато тяжчий, як для молоді державних народів. Але трудність не сміє виправдувати утікання молоді від відповідальності: конче треба боротись за свободу щоденно. Щоденно, повсякчасно, завжди і скрізь, щоб виправдати, реабілітувати несправедливо заяложене різними безвідповідальними демагогами поняття демократії. Нести це поняття із сфери політики у сферу духового поняття, у сферу віри.

Вірити у людину, в її здатність бути творцем і критиком, і що "...саме тільки людина, як творча індивідуальність, — єдино реальна субстанція й суб'єкт нації як у духовому, так і матеріальному розумінні, також творець і її духовово-матеріальної форми — держави," як каже В. Гришко. Нація й держава не існують поза людиною, а для людини, і, власне, людина є для нас мірілом і суддею всіх речей. І тут лише треба ствердити, що саме щораз більший розвиток людської індивідуальності ми помічаємо в суспільстві, і тим самим в українськім. Прагнення до якнайбільшої свободи людини, прагнення до свого повного самовизначення державного — це природне прагнення людини. Свобода людини найбільш гарантована ідеєю демократії, як народовлади в державі, тобто влади народу й для народу, в якому всі його члени рівні в правах і однаково відповідальні за долю всіх. Отже, народ сам керує державою і своєю долею.

Демократія, як ми вже зазначали, не сама рівність, а рівність у можливостях. Суспільство, як відомо, поділене на різні суспільно-соціальні щаблі, але не поділене на "плебеїв", "свинопасів", чи "гречкосіїв" та "еліту". Таким поділом топчеться людину, убивається душу й тіло, не робиться намагання дати їй кращої духової справи, але отруту. Цим самим спотворюється людину, обертається її навіть в звірину, а тим витворюється ненависть між людьми. Не накидати свої погляди, а переконувати в правоті та давати вибір людіні, не наказувати, а радити, не насилувати, а радити. Во інакше витворюються фанатики, які не зносять тих, що думають не так, як їх навчено. Людина мусить самостійно мислити, сумніватися і вибирати. І це відноситься як до "еліти", так і до так званих "гречкосіїв". Ю. Шерех так формулює суспільство, що базується на українській національній традиції: "...ідеал диференційного, але гармонійного і цілісного суспільства...", тобто на правах різних і рівних.

Тому ми вважаємо, що ідея демократизму випливає з української традиції і накраще забезпечить в українській самостійній державі розвиток і творче життя української людини як індивідуальності. На тлі сучасності України це продовження й завершення на новому етапі української національної революції 1917-1921 рр. Вільний український парламент — Українська Центральна Рада і Трудовий Конгрес Української Народної Республіки — передали українцям неоцінений скарб: *прапор української волі, жовто-блакитний символ незалежності, соборності і свободи*.

Йосиф ГІРНЯК

МАР'ЯН КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ

Українські газети подали вістку про смерть одного з найвизначніших акторів нашої доби — Мар'яна Михайловича Крушельницького, дослівно повторивши повідомлення радянського уряду в Києві: "5 квітня цього року помер член КПРС, депутат Верховної Ради УССР, народний артист ССР, професор, лавреат державних премій Мар'ян Михайлович Крушельницький. Талановитий актор і режисер Мар'ян Крушельницький почав свою театральну діяльність у 1915 році в українській трупі "Тернопільські театральні вечори". В 1918 році Мар'ян Михайлович — один з організаторів "Нового Львівського Театру". На базі цього колективу і групи "Молодого Театру" був створений у Вінниці український драматичний театр ім. Ів. Франка. З 1924 року Мар'ян Михайлович — актор, а з 1933 року — художній керівник Харківського театру ім. Т. Шевченка. З 1952 року Мар'ян Крушельницький працює головним режисером Київського театру ім. Ів. Франка, а останнім часом був головним режисером Київського театру опери і балету ім. Т. Г. Шевченка".

Еміграційна преса, на жаль, обмежилась тільки цією тенденційно-однобокою советською характеристикою актора Мар'яна Крушельницького. Мені, якому довелося десятки років стрічатись і згодом тісно співпрацювати з ним, припадає обов'язок подати повнішу і об'єктивнішу сильветку цього нерядового майстра української сцени.

У 1910 році, перебуваючи у Тернополі, де проф. Микола Чайківський приватно підготовляв мене до переходу з реальної школи до гімназії, попав я на Шевченківський концерт учнів української гімназії. Концерт цей застяг у моїй пам'яті на все життя двома моментами. — Святочне слово-доповідь про Великого Поета виголосив учень восьмої кляси, який за кілька місяців мав скласти іспит зрілості — Йосиф Сліпий родом із села Заздрости, що належало до струсівської парохії, де я, помагаючи своєму батькові — дякові цієї парохії, перед Різдвом розносив по хатах просфори, а під час Великодніх Свят ходив "з Хрестом".

"Четвертаком" я тоді мало що збагнув із тієї доповіді про Т. Шевченка, але мої сусіди по партеру — вусаті абітурієнти, обмінюючись думками, заявляли, що на такому рівні реферату про поета жоден їхній професор не спроможний виголосити... Сьогодні я з найглибшою пошаною схиляю голову перед незломним Митрополитом, родом із струсівської парохії. На тому ж концерті учень четвертої кляси, маленький та кругленький, як м'ячик, відспівав дзвінким милозвучним сопраном доволі складну арію М. Лисенка на слова Т. Шевченка. Вся авдиторія одностайно привітала і приняла соліста, як свого давно відомого артиста-любимчика. В наступній точці

симфонічної оркестри цей же співак сидів за пультом "першої скрипки" і вправно та сміливо по-махував смичком, як віртуоз-скрипаль. Я із захопленням та заздрістю ентузіастично, разом із всією залею, оплескував маленького ростом артиста. Це був Мар'ян Крушельницький, теж син дядка із села Пиляви, Бучацького повіту.

Після революції в Росії і відступу її армії з Галичини, дирекція театру "Української Бесіди" доручила мені перевезти з Тернополя до Львова театральну гардеробу, яка застягла під час воєнних подій в будинку "Міщанського Братства". Забезпечивши військовими документами Українських Січових Стрільців, я негайно, після звільнення Тернополя, явився у залі "Братства" по театральне майно. Як з-під землі виросли місцеві аматори-учасники "Театральних Вечорів", котрих за час російської окупації — Лесь Курбас

М. Крушельницький і Й. Гірняк на могилі Т. Шевченка в Каневі, 1926 р.

устиг запалити любов'ю до театру. Разом із ними помагав мені збирати це майно член того театрального ансамблю молодий Мар'ян Крушельницький. Усім тим молодцям загрожувала мобілізація до австрійського війська. Я порадив їм негайно добровільно зголоситись до Українських Січових Стрільців і там виявити свої військові таланти. Мар'яна Крушельницького я додавав до своїх військових документів і разом із театральною гардеробою вивіз із Тернополя. Майно передав театрів "Української Бесіди" у Львові, а Крушельницького відтранспортував у Пісочну до Запасного Куреня УСС. Там він зразу проявив свої музикальні здібності у військовій оркестрі Михайла Гайворонського в останньому ряді за малим бубном.

В буріннях часах Листопадових боїв у Львові та становлення влади Української Західної Республіки, актори Січові Стрільці повернулися з театру до своїх частин і знову взялися за кріси та кулемети. Проте само життя та національна мистецька сверблячка творили по містах звільненої Галичини театральні гуртки, які по-своєму клали цеглини під будівлю оновленої країни. В Тернополі з'явилися із Києва "молодотеатровці": Володимир Калин, Фавст Лопатинський, а також забрів туди із розбитої гетьманської частини, озброєний до зубів, з кавказькою шаблюкою та з імпозантною з чорним шликом шапкою — Амброзій Бучма. Від його грізної марсової постаті розбігались спереляку всі тернопільські малолітні вороги молодої Західної Республіки. До цієї трійки приєднався і учасник "Театральних Вечорів", якому через малий зріст трудно було дотримувати військового кроку в походах оркестри Михайла Гайворонського. Біля цього ініціативного гуртка зібралися деякі професійні актори та місцеві аматори і зорганізували т. з. "Львівський Театр", який згодом, разом із Галицькою Армією, подався за Збруч і осів у Вінниці. Там до цього ансамблю приєдналась група "Молодого Театру", яка опинилася разом із Урядом Директорії у Кам'янці Подільському. У Вінниці і я закінчив свою військову кар'єру, остаточно попрощався з ветеринарною Академією у Львові і присягнув Мельпомені на досмертну вірність.

У тому часі злиття тих двох театральних груп дало змогу створити досить сильний акторський ансамбль. Воєнні перепетії, випадково, згуртували у Вінниці визначних молодотеатровців: О. Добровольську, П. Самійленко, Г. Орлівну, В. Василько-Миляїв, В. Васілев, О. Ватуля, Гнат Юра, Т. Смерека, В. Калин, Ф. Лопатинський, Л. Пясецький, В. Кречет, Я. Бортник. З галицького театру опинилися в "четирокутнику смерті": М. Бенцаль, І. Рубчак, А. Бучма, П. Сорока, М. Крушельницький, Зубрицький, Демчука, Й. Гірняк, Пархоняківна-Козак та ін. Дехто з молодотеатровців при першій нагоді подались у Київ, а Бенцаль, Рубчак, Сорока помандрували через фронти у Галичину. Основна частина, за ініціативою і матеріальною підтримкою Галицької Армії, заснувала театр, назвавши його іменем духового пробудника галицької землі —

Івана Франка. Голодні, без нормального постачання, хворі, без елементарних санітарних засобів, вояки і старшини Галицької Армії ділились усім чим тільки могли з акторами того театру, які у свою чергу несли мистецьку розраду виснаженному і всіма покинутому напризволяще воїщту.

У цьому зорганізованому збіgom обставин ансамблі, з перших років, особливу увагу звернув на себе Мар'ян Крушельницький. Молодий актор, без фахового вишколу, з своєрідними зовнішніми даними, кожною своєю появою на сцені завойовував значне місце рядом із старшими, кваліфікованими, з поважним професійним стажем акторами. Виняткові здатності відчуття і вияву комедійного, широкий і гнучкий голосовий діапазон, природна музикальність збагачували і приспішували темпи зросту актора М. Крушельницького. Змагання з ним в одних і тих самих ролях було не легке, воно вимагало багато зусиль та праці і не завжди було побідоносне. Кожна його поява на сцені свідчила, що цей актор не рядовий, що він обдарований іскрою Божою.

В часі відступу польської армії з України Мар'ян Крушельницький покинув театр ім. Ів. Франка і подався з кількома земляками-акторами у Галичину. Там він продовжував практично удосконалювати свої мистецькі здатності. Ці деталі із життєвого шляху Мар'яна Крушельницького, як і його "клясове" походження, підсвітеські біографії актора соромливо обходить журналістичною еквілібрістикою.

**

В 1924 році, до "Березоля", який у тому часі вже заволодів твердинею російської культури — будинком театру ім. Соловцова — зголосився актор Мар'ян Крушельницький, який прибув на Україну з Чехо-Словаччини з групою емігрантів-поворотців. Перший свій театральний сезон у приміщенні Соловцова "Березіль" почав трансвестію комедії М. Кропивницького — "Пошились у дурні". Комедія була зінсценізована в пляні циркового видовища, і тому, що в тому часі всякий революційний експеримент був свого рода театральною атракцією, вистава користувалась чималим успіхом. Іншої комедії у репертуарі ще не було, тому Крушельницькому довелось деб'ютувати у цій виставі в ролі Кукси. Актор Крушельницький прибув до театру перед сезону, коли п'еса вже встигла пройти кілька десять разів. Роля Кукси вимагала від виконавця доволі складної циркової акробатичної техніки, яку я, виконуючи її, набув у попередніх часах березілівського вишколу. Деб'ютантові за місяць часу трудно було перебороти спротив власного фізичного матеріялу і набути відповідну гнучкість, яка була конче потрібна для такої вистави. Після першого свого виступу Мар'ян Крушельницький, на власному досвіді, переконався, що "Березіль" і його актор — це новий етап в українському театрі.

Режисер Январій Бортник, приступивши до підготови другої комедії, а саме: "Шпану" Володимира Ярошенка, автора трансвестії "Поши-

лись у дурні", призначив Крушельницького і мене на ролю головного персонажа — "бухгалтера". Окрім успіхом у ролі "Кукси", запаморочений перемогою над конкурентом, я злегковажив підготовчий період над виставою "Шпани", натомість мій суперник вирішив серйозно схрестити мечі у дуелі. Результат того злегковаженого мною змагання був вимовно некорисний для мене. Проте ця моя поразка була прекрасною школою у майбутньому. Рядом появився серйозний, амбітний конкурент, який легковажити себе не дозволив. Дальша наша співпраця у "Березолі" велася за принципом благодородного партнерського змагання в одночасових виступах, майже у всьому репертуарі нашого незабутнього ансамблю. Режисери воліли бачити нас поруч, і тому більше нам не довелося дублювати тих самих ролей.

Мар'ян Крушельницький, завдяки своїм природним здібностям, швидко наздогнав березільський перевищіл і заняв передові акторські позиції. Він відзначався великою самодисципліною і невтомною працездатністю. М. Крушельницький був класичним прикладом категорії "комиків", які жили у своєму жанрі тільки на сцені. По природі він мав склонність до пессізму, гіпохондрії, любив самітність, лише зрідка, в міру потреби, бував учасником товарицьких розваг театральних богемістів. Зосередженість, замкнутість в самому собі, може й мимо власного бажання, творили внутрішній, відчужений егоїстичний світ. Чотирилітня практика у львівському театрі і вплив школи О. Загарова, виплеканої на традиції російських провінційних театрів, залишила у Крушельницького любов до — "за всяку ціну" — успіху у широкого глядача (гальорки). Засобів для такого успіху, завдяки його фізичним прикметам, в ньому було немало. Цей нахил актора завдавав Лесеві Курбасові чимало клопотів і розчарувань. Однак акторська чарівність і винятковий талант компенсували цю егоїстичну рису майстра сцени. яким безумовно був Мар'ян Крушельницький. Він належав до тих могіканів акторів, яких не можна стерти з мистецького обличчя "Березоля", театру — Двадцятих Років. Майже всі вистави "Березоля" йшли при його участі. Кожна, навіть епізодична роль, в його виконанні була тією театральною близкучкою, яка манила глядача, яка була естетичною прикрасою форми вистави, яка творила ТЕАРТ. Мар'ян Крушельницький був філяром "Березоля".

Режисерський та педагогічний хист Леся Курбаса вибирал у мистецькій палітрі Мар'яна Крушельницького ті йому властиві барви, ті неповторні риси актора, які горіли кольорами його фізичної і художньої індивідуальності. Конгениальнє поєднання творчих можливостей режисера Леся Курбаса і актора Мар'яна Крушельницького дало епохальні вистави і образи в драмах Миколи Куліша: "Народний Малахій", "Міна Мазайло", і "Маклена Граса". Ті три п'єси (передвчасно) завершили мистецьке коло Леся Курбаса, Малахій Стаканчик, Дядько Тарас та польський музика Падура — кульмінаційні вершини

акторської творчості Мар'яна Крушельницького. Результат співпраці режисера з актором, у названих п'єсах, сміливо можна вважати за яскравий приклад залежності актора-виконавця ролі від режисера-автора всієї композиції вистави. Майже кожний обдарований актор потребує контролю зовнішнього ока. Актори дуже рідко добачають межі своїх творчих можливостей, як правило, вони одержимі жагою грati все — навіть невластиве їхній індивідуальноті. Сара Бернар грала Гамлета і сина Наполеона у п'єсі "Орлятко". Варламов любив виступати у ролях "купчих" та "свах". На грani геніяльності характерний актор Амброзій Бучма калічив неприродними зусиллями ролі герой-любовників. Цей гін Мар'яна Крушельницького до невластивих його індивідуальності ролей уміло стримував педагог-режисер Лесь Курбас.

Керівник "Березоля", культывуючи природні дані Мар'яна Крушельницького, його трагі-комізм, його ліризм, його досконалу музикальність, його здатність тривання у ритмі образа — помог акторові піднятись до трудносяжних висот театрального мистецтва.

Маленька людина, що боялась усіх і всього, яка мухам дорогу давала, яка навшпиньки ходила, щоб своїми кроками не потурбувати слуху одноплемінників, цій тихій безпретенсійній людині революція змішала і перетасувала всіх богів, всі релігії, науки, соціальні основи, і ця мала людина, ця слабосила істота вимріяла і виплодила у своїй хворій уяві — ідею реформи людства, цілого світу на чолі з Україною, що тільки через несправедливість не є центром земної кулі. Минуло тридцять п'ять років з часу прем'єри вистави "Народного Малахія", а ще й досі цей шедевр драматурга Миколи Куліша неудостоївся належної, об'єктивної аналізи театрознавчої думки. Підсоветські канатоходні релятивісти опошлюють найвищий зміст драматурга, зблідла в пам'яті сучасників режисерська трактовка трагедії і навмисне замовчений образ реформатора Малахія Стаканчика у виконанні М. Крушельницького, який не знайшов конкурента у тій ролі серед своїх сучасників. Його мистецькі засоби, його акторський темперамент злились із національною суттю персонажа та всесвітньою ідеєю твору і дали неповторний акторський образ. М. Крушельницький був так мистецьки переконливим, що інший підхід до трактовки героя здавався немислимим.

Антіподом мрійникові Стаканчикові був Дядько Тарас у комедії "Міна Мазайло". Комедійний хист актора у тій ролі виріс до своєї апофеозної вершини. Не удаючися до костюмерної і бутафорної помочі, актор тільки своїм внутрішнім станом, широкою народньою інтонацією і музичним рисунком слова та жесту виростав на кремезного українця Дядька, який у дуелі з московською імперіялісткою Тьотею Мотею побідоносно обороняв свої національні права на своїй історичній батьківщині.

Не боячись перебільшень, можна вважати шедевром і третю ролю у драмі Миколи Куліша — "Маклена Граса": роля музиканта Падури.

М. Крушельницький і Й. Гірняк у п'єсі "Галло на хвилі", Харків 1928 р.

Аktor свою блискучу майстерність продемонстрував ще й природною музикальністю. Його віртуозне виконання опусу Шопена на старовинній україні причарувало слухачів несподіваним новим хистом майстра. Різноманітність тих образів, широкий діапазон засобів, якими ті герої обрисовувались, вся майстерність актора Крушельницького того періоду заслуговують монументальної монографії. Підсоветська театрознавча література замовчує добу "Березоля" і Леся Курбаса, тенденційно викорінює із своєї пам'яті акторські досягнення Мар'яна Крушельницького того періоду. Тридцять років історики та критики театру займаються тільки одним: доказуванням шкідливості діяльності Леся Курбаса у театрі і його згубного впливу та насилля над акторськими індивідуальностями. Найвищий зліт актора-майстра Мар'яна Крушельницького промовчується, щоб тільки применшити і зфальсифікувати золоту добу українського театру, добу Леся Курбаса.

**

Засилаючи Леся Курбаса на Соловки, окупанти, назначаючи нового керівника для "Березоля", поминули фахових режисерів, вихованіх у студійному штабі того театру, які вже тоді справлялися із завданнями інтерпретаторів драматичних творів, не взяли під увагу старших акторів, які користувались повагою і авторитетом своїх колег. Виконні органи зупинились на акторові Мар'янові Крушельницькому. Індивідуальні прикмети М. Крушельницького, як видно, найбільше були пригожими для тих завдань, які майбутньому керівникові театру намітили не свої господарі на Україні. Новий мистецький керівник дістав у спадщину найкращий ансамбл в країні, вихований довголітньою педагогічною працею незрівнянного режисера-мислителя. Влада приголубила свого ставленника особливою увагою і опікою. Цілій штат секретарів, помічників — режисерів та адміністраторів мобілізовано на допомогу новому проводові театру. Відкрито необмежені постановочні фонди, про які Леся Курбасові навіть не мріялось. Акторів запаморочено — званнями, збільшеними платнями, "академічними пайками", вигідними мешканнями та такими привileями, якими українські актори ніколи досі не користувались. За ті всі блага вони мусіли відректись від свого вчителя, заборонено було в стінах театру й згадувати його незлім словом. Всі вистави Леся Курбаса і його постановки п'ес Миколи Куліша знято з репертуару, двері театру широко відкрито агіткам Микитенка, Корнійчука та всім іншим реалізаторам настанов компартії, над дверима театру навішено ярлик "соціалізму", знято назву з нього "Березоль", головних акторів уярмлено членськими квитками компартії.

ПРИВІТАННЯ

Одного з організаторів одумівського руху, довгорічного голову філії ОДУМ-у в Клівленді, члена ГУ ОДУМ-у в США, тепер члена ЦК ОДУМ-у, невтомного і відданого одумівського працівника Василя Пономаренка щиро вітаємо з одруженням з Марією Пінчук-Азіму та бажаємо їм щастя і здоров'я у їхньому родинному житті!

ГУ ОДУМ-у в США

Редакція і адміністрація "Молодої України" так само долучає своє привітання і надсилає найциріші побажання молодій парі — Василю Пономаренкові та Марії Пінчук-Азіму — щастя, здоров'я і великих життєвих успіхів, а особливо безхмарного родинного життя.

Редакція і Адміністрація "МУ"

Привілеї та обов'язки носія партквитка, клопоти і завдання мистецького керівника, постановника-режисера та виконавця ролей у всьому репертуарі театру — це завелике та зашироке навантаження однієї людини. Для актора-мистця, для людини, яка постійно, кожного дня перевтілюється в різні образи, яка триває і живе внутрішнім світом тих образів, доволі тих одних завдань лицедія. Навантаження ще іншими обов'язками мусить обмежити і збіднити яскравість і силу вияву творчості мистця. З прикладів театру нашого часу знаємо, що актор К. Станіславський не вийшов переможцем із змагання з режисером і керівником МХАТ-у Станіславівським. Райнгард, Вахтангов, Мейерхольд, Таїров своєчасно збагнули, що служити двом богам не посилі. В українському театрі Лесь Курбас перший пожертвував свій близкучий хист актора — режисури. Актор Лоренс Олівієр перемагає — режисера Л. Олівієра. Актор Жан Люї Баро блідне перед творчістю — режисера Баро. Жана Віляра придавлюють обидві ті стихії.

На наших очах на огнищі большевицького насилия згоріли і сьогодні догоряють незлічимі вибранці Муз. Вівісекція "Березоля", крім неоплатної історичної трагедії, яку досі переживає український театр, принесла у жертву талант однієї з найяскравіших акторських індивідуальностей. Трагедія Мар'яна Крушельницького в тому, що він, узвівши на себе чужорідні обов'язки — не зберіг свого акторського хисту на раніше завойованій вершині. Він розстанув серед безвартісних почестей і непосильних завдань, утратив контроль режисерського ока зовні, насилуючи свою природну чарівність — зіп'явся на бутафорські театральні котурни. Виконуючи безконечну кількість неприродно-ходульних, трафаретно-пропагандивних персонажів із творів підсоветських драморобів, беручись за невластиви його природі ролі (Єгор Буличов, генерал Ватутін, король Лір), Крушельницький напружує, перетягає внутрішні психологічні і фізичні м'язи, заміняв мистецьку свободу та легкість — технікою і гіперболою рисунка образу, що у свою чергу у веремії "соцреалізму" розросталось у антимистецьку плакатність. Боляче було за такого маштабу актора, коли він, виконуючи ролю дядка Гаврила у п'єсі Корнійчука "Богдан Хмельницький", доказував походження цього слуги культу від Дарвінової мавпи тим, що обліплював своє обличчя, груди та навіть руки чорною шерстю і при допомозі такого "мистецького" засобу викликав у комсомольців теляче захоплення. Трудно збагнути, щоб такий майстер міг повірити і прийняти за чисту монету ласкаве поклепування по своєму плечу совєтської критики за виконання ролі Леніна у "Правді" того ж Корнійчука. Адже всікому пересічному лицедієві досить надягти лису перуку, приkleїти цапину борідку і прокартавити грасуюче "р", щоб під наглядом політруків "пролетарський глядач" обшивав до мозолів свої долоні при тільки самій появлі свого "вождя". Ні драматург, пі актор не затратили зернини своєї творчості для змалювання цього персонажа, бурхливе, фальшиве

сприйняття його глядачами — це незаперечний доказ спростачення театру та його мистецтва.

Назначивши Мар'яна Крушельницького керівником театру Леся Курбаса, диктатори об'юрократиали і знасилювали індивідуальність майстра, обірвали найзвичніші струни акторської творчости, і примусили переключитись на чужу його природі діяльність. Хотів він цього чи не хотів, свідомо чи несвідомо, він знеславляв і руйнував спадщину свого учителя, переставляв театр на службу партії, помагав якнайшвидше стати театральним рупором пропаганди та прославлювання терору і мракобісся. Дев'ятнадцять років трудився він, щоб виконати те генеральне завдання, щоб викорінити із стін українського театру сліди Леся Курбаса. В 1952 році, в подяку за мозольну працю, Крушельницького усунено із колишнього "Березоля" і удостоєно ролею підручного челяд-

Ліна КОСТЕНКО

ІМА СУМАК

Було на світі плем'я — інки.

Було на світі — і нема.

*Одних поставили до стінки,
а других вбили крадькома.*

*Кого задобрили дарами,
кого втопили у крові.*

*Лишились тільки древні храми,
прийшли господарі нові.*

*Войовники і товстосуми,
і зайшли люд з чужих країн...
Росло дівчисько — Іма Сумак,
як дивна квітка з-під руїн.*

*Очей несамовитий розріз,
і руки пристрасно слабі.
Як небо в хмарах носить грози —
Носило голос у собі.*

*Гриміли джази, рок-н-роли,
Фокстроти, румби, "ча-ча-ча".
Вокальні примірялись школи,
як одяг з іншого плеча.*

*А голос нудився без міри
за тим колючим дротом нот.
Ячав, метався диким звірем
у тюрмах шкіл, у клітках мод.*

*Йому під силу велич опер,
врочистий грім чужих молитв.
А він, могутній, чинить опір,
співає те, що кров велить.*

*Співає гімни смертна жінка.
А в ній — чи знає і сама? —
безсмертно тужить плем'я — інки.
Те плем'я, котрого нема.*

ника Гната Юри в театрі ім. Ів. Франка. Смерть застала його в Оперному театрі Києва, де він у своїх передсмертних часах шукав виходу із закуту, в якому загруз підсоветський драматичний театр.

Актorskої вершини, досягненої у "Малахії Станканчикові", "Дядькові Тарасі", "Падурі" та інших багатьох ролях репертуару "Березоля" Крушельницький ніколи вже не досяг. Це неповторне тривання було подавлене і знищуване СОЦРЕАЛІЗМОМ. Фальшиві дисонанси, брехня заглушили ніжні струни ліри мистця. Естетичні творчі першні, художню природу актора переплавлено у соютському горнілі на згусток апаратчика-бюрократа, якому червоний партійний квиток замальовував спінну руку.

Реєстр злочинів і спустошень, довершених московськими диктаторами на Україні, буде неповний, коли ми не додамо до них мільйонів людських жертв — сотень талантів, сакстрованих орденами та званнями. На цьому жертвовнику згорів талант Мар'яна Крушельницького, який стояв рядом із найвизначнішими постатями нашого театру.

Амброзія Бучму, Мар'яна Крушельницького підсоветські театрознавці спекулятивно уживають, як таран, котрим намагаються розторощити

фундамент театру, створеного Лесем Курбасом. Монографічні розвідки, історичні нариси, енциклопедійні гасла рябіють твердженнями, що таланти названих акторів були жертвами Курбасового режисерського деспотизму та його формалістичних екзерцисів. Актори ті, участь від фіміаму нехитрої тактики, не заперечили цього і навіть повірили спокусливим підшептам. В цьому їхня історична помилка і трагедія. Благополучне, добробутне життя не завжди сприяє творчим імпульсам і мистецькій правді. Невідома соловецька могила Леся Курбаса — невмируща і вимовніша від гучних похоронів за першим розрядом, від розкішних надгробників на Байковому кладовищі. Це не докір, це біль і жаль по окраденим талантам! Підсоветчина потопила у чреві московського Молоха барвисті епохальні таланти Тичини, Бажана, Яновського, Довженка, Бучми, Крушельницького і багатьох - багатьох інших... Це неоплатні, болючі втрати, це закоштовна данина нашої доби окупантів. Однак, такі жертви не тануть у Леті, їхні животворящі зернини, навіть після довгих лихоліть, зійдуть на батьківські ниви і розквітнуть яскравим цвітом, якому тимчасово наша жорстока доба затирала соняшні проміння.

10 червня, 1963 р. Нью-Йорк.

Микола ВІРНИЙ

Ідеологічний Конгрес СУСТА

Ідеологічні студентські конгреси в Сполучених Штатах стали традицією. Скликають іх студентські товариства різних напрямків. 11-го і 12-го травня в студентських будинках Фордгамського й Нью-Йоркського університетів, у місті Нью-Йорк, відбувся Другий ідеологічний конгрес українських студентів США. Конгрес впорядлив Союз українських студентських товариств Америки при співчасті Організації української демократичної молоді, академічного товариства "Зарево" і студентів-католиків товариства "Обнова".

Євген Лашкік, відкривши конгрес у студентській залі католицького Фортгамського університету, передав слово заступникові президента цього університету. Професор, отець Анатолій, побажав українським студентам успіхів у "шуканні правди і краси для прогресу людського життя". Після цього з привітаннями виступили присутні представни-

ки різних організацій США.

Потім прочитано привітання конгресові від різних організацій з цієї країни, як також з Канади і європейських країн. Деякі листів і телеграм прислали сенатори і конгресмени Сполучених Штатів. Серед них сенатори: Клі福特, Шерман, Скантта інші.

Першу доповідь на конгресі прочитав Євген Федоренко, голова Центрального Комітету Об'єднання української демократичної молоді в Сполучених Штатах і Канаді, кандидат слов'янознавчих наук Нью-Йоркського університету. Євген Федоренко відзначив, що українським студентам доводиться відстоювати ідеали демократії в будуванні нового суспільства як свого українського, так і світового вже серед нових суспільно-політичних обставин. На його думку, світ розпочав нову епоху — вольової і динамічної демократії. Ця епоха вимагає і від українців нових

ідейних доріг, відважних концепцій, рішучих розв'язок проблем, успадкованих від батьків. Не від себе слід починати історію, — сказав доповідач, — а взяти те найкраще, що дав нам наш народ протягом всього історичного життя і зокрема на початку двадцятого століття: демократичний парламент і Українську Народну Республіку, проголошену в січні 1918-го року. Євген Федоренко підкреслив: українську ідею демократії треба вивчити і застосувати в життя з глибоким розумінням універсальних ідей сьогоднішнього світу.

Далі студентка Наталка Скочилас в доповіді на тему "Українці на еміграції, їх ідеологічні залежності і їхня роль" проаналізувала ідейні напрямки українського суспільства в Сполучених Штатах. Вона вважає, що теперішні зміни в світі вимагають від молоді перегляду ідейного прямування української еміграції. Ця еміграція повинна почувати себе як невід'ємна частина свого народу на батьківщині, і як частина великої сім'ї народів цілого світу.

З приводу цих доповідей відбулися жваві дискусії, а після

них — бесіда під назвою: "Місце українського студентства в праці для України". Участь взяли студенти різних ідеологічних світоглядів.

Одно із завдань, що стоять перед українськими студентами американських університетів, — це включитися в академічне, культурне і політичне життя цієї країни. Під час бесіди кинуто гасло: більше уваги науковим працям з історії і культури України — мовами країн, в яких живемо.

Другого дня працю конгресу продовжувано в студентському центрі Нью-Йоркського університету.

Першим доповідачем був Ми-

кола Дупляк, що три роки тому приїхав до США із Польщі. Колишній студент Щетінського педагогічного інституту, він подав огляд культурних процесів в Україні і на еміграції. Після цього промовляв Марко Царинник, що відзначив зростання питомої ваги України в міжнародній політиці. Обидві доповіді мали інформативний характер. Перед закриттям нарад, Євген Лашик, підсумувавши працю студентського конгресу, прочитав резолюції. Співом українського національного гімну: "Ще не вмерла Україна" закінчено Другий ідеологічний конгрес, що його впорядув у Нью-Йорку Союз українських студентських товаристств Америки.

ВІДЗНАЧЕННЯ 30-ІХ РОКОВИН ГОЛОДУ В УКРАЇНІ

У неділю, 9-го червня, Українська православна церква в Сполучених Штатах Америки відзначила тридцяті роковини великого голоду в Україні. Ранком, в містечку Баунд Брук (штат Нью-Джерсі), біля каплиці консисторії Православної церкви, зібралося кілька сот людей. Ієрархи Української православної церкви, митрополит Іоан і архієпископ Мстислав, разом із сорока двома священиками відправили Богослуження. Серед тих, що молилися біля каплиці, — чимало колишніх громадян "Радянської" України, які самі цей страшний голод пережили і втратили в тисяча дев'ятсот тридцять третьому році когось із своїх рідних.

Церква-Пам'ятник у Баунд Бруці (США)

Віче на відзначення роковин голоду в Україні почалося по полуздні біля Церкви-Пам'ятника жертвам комуністичного режиму. Радіорепортори, поставлені довкола Церкви-Пам'ятника на передмісті Баунд Брук, почали передавати мелодії дзвонів. Люди на площі розступаються, щоб дати дорогу процесії: ідуть ієрархи Православної церкви, священики, колони української молоді. Священики стають півколом біля аналоя. За ними стають ряди українських Пластунів, Об'

З ПОСТАНОВ ДРУГОГО УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ІДЕОЛОГІЧНОГО КОНГРЕСУ

В дніях 10-12 травня цього року відбувся в Нью-Йорку Другий Український Студентський Ідеологічний Конгрес (УСІК). Учасники Конгресу вислухали й обміркували ряд рефератів на ідеологічні теми. Потім Конгрес ухвалив узгіднені постанови, з яких тут подаємо скороочено такі важливіші розділи:

Учасники УСІК вітають Український Нарід, а зокрема українську молодь, яка в різних формах бореться проти московського большевицького імперіалізму за самостійність України.

Студентство кожного покоління має обов'язок змагати до ідеологічної зрілості, якої в нас бракує здебільша в теперішній час. Справа ідеологічної зрілості є тим більш важна, що сучасна Україна знаходиться в несприятливій національній і політичній ситуації. В тім самовихованні до ідеологічної зрілості — студенти повинні:

1) Розвивати у собі етику, побудовану на християнських засадах.

2) Зберігати себе, як окрему національну групу, поміж іншими народами і також брати участь у житті народів свого поселення і співпрацювати з іншими національними групами та в цій праці нав'язувати особисті товариські зв'язки і єднатися з ними в праці для універсально-

вартісних справ.

3) В зформульованні політичних поглядів використовувати, між іншим, здорову синтезу українських надбань і поєднувати їх з новими течіями.

4) Студіювати і обзнайомлюватися з українськими та чужими суспільними і політичними мислителями та пізнавати загальнолюдські ідеї, які знаходяться в творах українських мислителів. До таких студій братися з науковим підходом.

5) Вітаємо ініціативу Конгресменів Флада і Дервінського в справі створення постійної Комісії Поневолених Націй у Конгресі США.

6) Діяти, щоб принцип самовизначення націй був уведений в закордонну політику Америки та вільного світу, головно щодо Москвою поневолених націй.

7) Закликаємо, щоб українська еміграція, а зокрема українська молодь, включилася активно в українське і американське громадське життя — в професійні, політичні і культурні установи.

8) Учасники УСІК уважають за доцільне скликання Світового Конгресу Вільних Українців.

Ці резолюції підтримали такі студентські організації: СУСТА (Володимир Д. Прибила мол. і Євген Лашик), ОБНОВА (Іреней Ісаїв), УАТ "Зарево" (Богдан Гасюк), ОДУМ (Євген Федоренко).

єднання демократичної української молоді і Спілки української молоді в Америці. Їхні прaporosнoci з гордістю тримають українські жовтоблакитні прaporos.

Митрополит Іоан починає панаходу за спокій душ жертв великого голоду в Україні 1933 року. Молитви священиків супроводжувалися співом хору з храму святого Володимира в Нью-Йорку.

Коли хор співав "Вічну пам'ять", владики, священики, президент УНР доктор Степан Витвицький та багато людей стали на коліна.

Коли закінчилась панахода, до мікрофона підішов архиєпископ Мстислав. Звертаючись до людей, він підкреслив значення Української православної церкви в житті нашого народу. Після промови архиєпископа хор почав співати: "Чуєш, брате мій, товаришу мій". Люди підхопили пісню і понеслась вона хвилями над містом Баунд Брук ген-ген у світ, туди, де серця нашого частина залишилася — на Батьківщину.

Потім промовляв президент УНР, доктор Степан Витвицький. Він згадав про українську традицію — на Зелені свята поминати померлих, зокрема вояків, що полягли на полі бою за визволення своєї Батьківщини. "Сьогодні ми поминаємо мільйони страдників, що склали свої голови не в бою за Батьківщину, а впали жертвою страшного голоду тридцять років тому", — підкреслив президент із докором світові і Москви: — "Це перший раз в історії людства сталося таке, що люди вбивають людей голодом", — закінчив президент свою промову.

Один по одному виступають представники українських установ і організацій. Говорив редактор Павлович — представник від Українського Конгресового Комітету Америки. Від нашої найстаршої організації в США — Українського Народного Союзу промовляв Володимир Галан. Потім виступив керівник другої братньої організації в Сполучених Штатах, Українського Робітничого Союзу, Антін Батюк. Далі промовляли представники від Української Вільної Академії Наук і Наукового Товариства імені

Шевченка, від об'єднання колишніх репресованих (ДОБРУСУ), від головних управ Об'єднання Української Демократичної Молоді і Спілки Української Молоді, від головної управи Пласту.

Привітав православну церкву в Америці і вшанував пам'ять жертв голоду також керівник товариства колишніх вояків Української повстанської армії. І з доручення Верховного козачого представництва за кордоном промовив керівник цього представництва.

Чимало людей дали грошеві пожертви на докінчення будови Церкви-Пам'ятника жертвам комунізму на нашій землі.

Заключне слово сказав архиєпископ Мстислав. Він подякував усім присутнім за численну участь. А було тут понад чотири тисячі українців. Православні, католики, протестанти — всі молилися за душі невинних жертв, що їх замордували свідомо і пляново московським центральним комітетом комуністичної партії на чолі з Сталіним тридцять років тому.

М. Вірний

ОДУМ США ВЗЯВ АКТИВНУ УЧАСТЬ У ВІДЗНАЧЕННІ ГОЛОДУ В УКРАЇНІ

13 травня Головна Управа ОДУМ-у США разом із членами Центрального Комітету ОДУМ-у та Виховної Ради ОДУМ-у мали засідання в українській оселі православної громади в Баунд Бруці. В той день всі присутні на засіданні, а саме: Євген Федоренко Голова ЦК ОДУМ-у, який був тимчасово з причини переобтяження в школі відішов від активної праці, але тепер знову перебрав попередні обов'язки, Антон Філімончук — голова ГУ ОДУМ в США, члени Виховної Ради Василь Григоренко, М. Павленко, М. Євсевська, А. Стокальський, Іван Павленко, Євген Кальман, Семен Лободенко, Олена і Микола Дзябенко, Ольга Філімончук, Микола Ваць, Ніна Стокальська і Н. Терещенко склали офіційну візиту українському православному Владиці Мстиславові. Візита чільних працівників ОДУМ-у відбулася в офіційному то-

Дефіляда одумівців у Баунд Бруці (США)

ні, були порушенні питання виховання молоді, вплив на молоді, участь ОДУМ-у в жалобній маніфестації в Баунд Бруці та інше. Під час візити архиєпископ Мстислав показав деякі історичні експонати: ризи й підризники з 18 століття, старі ікони, літургіко й інші музеї музейні речі великої вартості. Згодом всі ці речі будуть поміщені в музеї при церкві-Пам'ятникові в Баунд Бруці. Після візити спільно зфотографувалися з архиєпископом Мстиславом.

9 червня відбулася велика жалобна маніфестація, влаштована Українською Православною Церквою, в якій, окрім старшого громадянства, взяли участь і молоді діти організації. Всі одумівці з близьких філій приїхали на цю маніфестацію (186 уніформованих одумівців), які з своїми одумівськими прaporosнами марширували до Церкви-Пам'ятника. Одумівці були впорядчиками маніфестації, протягом цілого дня продавали жетони, прибуток з чого призначений на закінчення будування Церкви-Пам'ятника в Баунд Бруці. Одумівці з прaporosнами привітали президента УНР в екзилі д-ра Степана Витвицького, а коротку промову від ОДУМ-у виголосив Микола Дзябенко.

ЖАЛОБНА АКАДЕМІЯ В КЛІВЛЕНДІ

Огайський Деканат Українських православних церков в неділю 9-го червня 1963 р. відзначив 30-ту річницю великого голоду в Україні жалобною академією в Лінкольн школі. Після Богослужеби в усіх українських церквах міста Клівленду було відслужено панахиди по померлих від голоду 7-ми мільйонах українців. В Українській православній церкві св. Володимира при 11 вулиці отець Леонтій Форостівський та отець Білоруської православної церкви спільно відслужили панахиду. Під час панахиди Старший і Юний ОДУМ Клівленду в уніформах, з чорними пов'язками, з американським і українським пралорами брали численну участь. В академії ОДУМ також брав участь. Доповідач-літератор, знаний як в Клівленді, так і поза ним, Олександр Яровий, виступив з досить обґрунтованою доповіддю, в якій з'ясував, як Москва штучно створила нечуваний ще в світі великий голод в Україні в 1933 році, від якого загинуло близько 7 мільйонів українських селян та інтелігенції.

Після доповіді виступали два українських хори: хор імені Тараса Шевченка під керівництвом проф. Барнича, який проспівав три пісні, і хор "Дніпро" під керівництвом проф. Євгена Садовського, який виконав чотири пісні. Тамара Федоровська виконала американський гімн. Крім того, виступала відома вже в Клівленді солістка Олена Наріжна, яка проспівала "Прощай моя мати" та "Помарніла наша доля". Також виступав квінтет полтавчанок — Лена Кондратенко, Ліда Середа, Галина Білоус, Галина Норка, Ліда Ємець і Алла Манойленко (колишні одумівки), які виконали "Ой у полі могила" і "Зірвалася хуртовина". При фортепіані були пані Грушкевич та Іван Наріжний.

Як доповідь, так і мистецькі виступи були на високому рівні, і тому жалобна академія, присвячена 30-ій річниці великого голоду в Україні, відбулася на високому культурному рівні та при численній участі українського громадянства. З подякою для доповідача, двох хорів і солістів

та квінтету виступали панотці Леонтій Форостівський і Степан Посаківський від Деканату УАП церков штату Огайо. Жалобна академія закінчилася відспіванням українського національного гімну, який виконав хор "Дніпро". А пам'ять загинулих від голоду українців, на пропозицію доповідача Ол. Ярового, вшановано вставанням і однохвилинною мовчанкою.

Петро Василенко

ПРАЦЯ ОДУМ-У В ЧІКАГО

У неділю, 5 травня, в домі ОДУМ-у в Чікаго, відбулася імпреза, присвячена першому президентові Української Держави — великому українському історико- prof. Михайліві Грушевському. Доповідь прочитала Олена Лукаш, яка відзначила ролю Грушевського, як державного діяча України та його місце в науковому трактуванні України. Бож відомо, що своїми працями він довів, що історія Русі це є українська праісторія, а не історія Росії.

Другу частину вечора заповнив мистецький виступ найменших, середніх та старших одумівців активу Чікагської філії. Одумівську імпрезу відкрив і керував мистецькою програмою голова філії Олексій Пошиваник.

Мистецьку частину розпочали найменші одумівці з роя "Бджілки", під керівництвом Галини Бойко — їхньої виховниці, виконанням сценки "Привіт весні". Оля Мирутенко і Оля Косогор проспівали пісню "Мій батько був мандрівником", Віра Коновал, Галина Луппо та Наталка Дайнека — члени наймолодшого роя, продекламували кожна окремо вірші Стельмаха про весну.

Одумівці з роя "Білі Троянди", під керівництвом Оксани Лобачевської, проспівали "Засвистали козаченки" — українську народну пісню, та "Віс вітер" на слова Шевченка, муз. Гайворонського. Євгенія Петренко виконала на фортепіано "Аргонез" Масне та вальс "Ф-флєт" Дюро. Валля Пошиваник продекламувала вірш Миколи Вороного "Моя отчизна", а Люба Петренко під акомпанемент Євгенії Петренко проспівала пісні з опери "Наталка Полтавка" Івана Котляревського, муз. М. Лисенка: "Віять вітри" та "Ой, я дівчина, полтавка".

Галина Бойко та Марія Коновал, члени квінтету філії, під акомпанемент мандолін та гітари виконали "Ти любов моя" на слова Новицького, муз. Жуковського, та "І чого втікати" на слова Вороњка, муз. Колесси.

Тріо струнних інструментів

ОДУМІВЦІ
ВІДВІДАЛИ
ВЛАДИКУ
МСТИСЛАВА

На фото: В центрі — Владика Мстислав. Ліворуч (перший ряд) Михайло Павленко, Василь Григоренко. Праворуч (перший ряд) Марія Євсевська, Надія Геращенко, Оля Філімончук і Антон Філімончук.

Другий ряд (з ліва на право): Іван Павленко, Семен Лободенко, Микола Дзябенко, Євген Федоренко, Микола Ваць, Олена Дзябенко, Ніна Стокальська і Петро Стокальський.

струнної оркестри ОДУМ-у — Дмитро Грушецький, Анатолій Степовий та Іван Турчманович, виконали в'язанку українських народних мелодій, защо слухачі нагородили їх найбурхливішими оплесками. В Чікаго вони виступали перший раз.

На закінчення імпрези квінтет ОДУМ-у виконав "Поза нашим яром" — українська народня пісня, "День запав над обрієм", слова Луценка, муз. Шамо, та "Берізка" на слова Крижанівського, муз. Козака.

Увесь чистий прибуток з цієї імпрези, згідно з постановою Конференції ЦК ОДУМ-у, в сумі \$88.25 переслано на пресовий фонд журналу "Молода Україна". Приєднання передплатників (вже приєднано понад 20 осіб) та збирання на пресфонд журналу триває далі.

19 травня станиця Союзу Українських Ветеранів в Чікаго урочисто відзначила 37 річницю смерти Голови Держави і Головного Отамана Військ Української Народної Республіки Симона Петлюри. Доповідь прочитав прихильник молоді, а ОДУМ-у зокрема, проф. д-р Іван Розгін. Одумівці несли під час першої частини разом із вояками української армії почесну стійку, а саме: — Микола Скиба, Володимир Косогор, Олексій Пошиваник та Іван Іващенко. Квінтет філії ОДУМ — Катерина Щибря, Марія Коновал, Стефанія Ковальчук, Віра Тарасенко та Галина Бойко проспівали народню пісню в обробці М. Леонтовича "Ой на горі огонь горить", стрілецьку пісню "Коли ви вмирали" та в інтерпретації квінтету "Пісню про Морозенка". Стефанія Ковальчук продекламувала уривок з поеми Василя Онукрієнка "Симон Петлюра". У виступах також брав участь хор катедрального собору св. Володимира під мистецьким керівництвом проф. І. Трухлого, який виконав дві пісні — "Сонце заходить", муз. Роздільського, слова Т. Шевченка та "Марш", слова Івана Багряного, муз. Григорія Китастого.

30 травня, в день свята в США (День Пам'яті) члени філії ОДУМ-у (старші рої та старший ОДУМ) відвідали довгий марш разом із своїми виховниками та управою філії. Вирушили в до-

рогу вранці, розділені на групи, якими опікувалися Олена Лукаш, Галина Бойко, Василь Коновал, Олексій Пошиваник, Дмитро Грушецький, Григорій Лень дорогами Мортон Арборетум. Деякі групи дотрималися призначеною маршруту, пройшовши біля 15 миль, а деякі по трьох годинах припинили марш і повернулися на місце зборки.

15 червня в домі ОДУМ-у відбулася перша дискусія між членами Пласти і ОДУМ-у. Подібні дискусії маємо намір й далі влаштовувати, бо, поперше, молодь, об'єднана в згаданих організаціях, зближується, а подруге, вправляється в українській мові. Відомо, що не кожний, навіть той, що знає мову, може виступати перед публікою з доповіддю чи брати участь у дискусії. ОДУМ виставив чотирьох дискутантів: Василь Коновал, Віра і Олена Лукаш та Олексій Пошиваник, від Пласти дискутували Мирослава Нагорняк, Олег Коверко, Юрій Барабановський і Уляна Ліськевич. Дискусія, якою керував Олексій Коновал, була на тему: "Причини скорої американізації української молоді".

Кожний із дискутантів висловив свої думки, чому ми, українці, так швидко втрачаємо нашу молодь в американському оточенні. Після двох годин розмов дано слово численному членству Пласти й ОДУМ-у, а також одному батькові (на залі було кілька) для висловлення їхніх думок у згаданій справі.

Як висновок дискусій, чому молодь швидко американізується, прийшли до такого рішення: мала освіта батьків, брак часу в батьків, бо забагато приділяється часу долярові, а не дітям, школа й церква не дають тих українських стимулів, що вони б мусіли давати, чуже оточення, батьки не посилають своїх дітей до молодечих організацій, лінівство молоді, розкіш та нічим не обмежена воля. Молодь висловлювалася в такому дусі: "Коли б нас

переслідували за нівживання української мови, тоді б ми старилися нею говорити".

Філія зфотографувала струнну оркестру ОДУМ-у (5 членів були відсутні) й подарувала картки з подякою всім фундаторам оркестри, які склали по \$25 на придбання інструментів.

На зустріч ОДУМ-у Канади й США, яка відбудеться на "Лейбор дей вікенд", філія плянує взяти більшу частину струнної оркестри та членства, винайнявши автобус на подорож до Торонта. Тому тепер струнна оркестра старається розучити три пісні для виступу перший раз, хоч і не в повному складі, на зустрічі ОДУМ-у в Канаді.

ВІДЗНАЧЕННЯ РОКОВИН СМЕРТИ СИМОНА ПЕТЛЮРИ

Православні українці міста Філадельфії 26 травня ц. р. відзначили річницю трагічної смерти Головного Отамана Симона Петлюри громадами при своїх церквах. Сумом і жалем переповнюється серце українця при згадці про трагічну смерть Головного Отамана, а в цім році цей суміш більш поглибується тим, що в цей рік збігається жалоба по загинулих від голоду в Україні. Це зобов'язує кожного українця на чужині відзначити ці події масово.

Неділя. Небо заволокли хмари і в думках роїться. Природа за сумувала, ніби й вона знає та співчуває нашій журбі.

В Свято-Покровській парафії почалася літургія о 10-ій годині з спеціальними молитвами по загинулих від голоду в 1932-33 роках. Під час Служби Божої прийшли організовано з виховниками й керівниками та своїми праپорами ОДУМ і Пласт. При праپорах були члени ОДУМ-у. При одумівському — Володимир Білоус, при українському — Славко Гавришук, та при американському — Віктор Гичко. Після Служби Божої отець Михайло Куданович перед панахидою ска-

---

Центральний Комітет і Головні Управи ОДУМ-у закликають усіх членів і прихильників підтримати фінансово будову Церкви-Пам'ятника в Баунд Бруці (США). Пожертви просимо надсилати на адреси філій ОДУМ-у.

ЦК і ГУ ОДУМ-у

зав коротеньке слово про Симона Петлюру. Люди з свічками у руках щиро молились й просили Господа оселити душі загинулих в Оселі Праведних. Під час цілування Хреста переведено збірку на храм Св. Симона в Парижі. Після панахиди всі присутні були запрошенні до парафіяльної залі на академію.

Голова парафіяльної ради Лазар Іващина коротеньким вступним словом відкрив академію. Перший реферат "Безсмертний вождь української нації — Симон Петлюра" — виголосив голова філії ОДУМ в Філідельфії Віктор Корсунь. Доповідь була дуже грунтовна й глибоко продумана і належно була оцінена присутніми. Віктор Корсунь є одним з кращих одумівців і в перший раз виступив з прилюдною доповіддю перед нашою громадою. Видно, що лицар Симон Петлюра є його ідеалом.

Другий реферат "За голод 1932-33 року на Україні" прочитав А. Манойло, культосвітній реф. парафіяльної ради та член т-ва Прихильників УНРади. Доповідач подав трагедію знищення селян за спротив колективізації.

Мистецька частина була чудова. А виконавцями була молодь, члени ОДУМ-у, що не вперше вже виступають. Виконавцями були: Юлія Талагайзе, Володимир Білоус, Зоя Граур. Паша Манойло та Надія Терещенко відспівали кілька пісень. Диригент хору П. Кумановський прочитав власний вірш, написаний 15 років тому в Китаї. Це звернення загинулих петлюрівців до живих із закликом до єдності, якої бракувало і, на жаль, бракує ще й досі.

Приємною несподіванкою був виступ двох бандуристів із Вімінгтону, які своєю грою та співами перенесли присутніх в геройче минуле нашого народу. За їх виконання громада була вдячна. Голова парафіяльної ради щиро подякував присутнім за участь, так само виконавцям, особливо бандуристам Іванові Ємець та І. Ковалчукові, та організаторам імпрези — Т-ву Прихильників УНРади та ОДУМ-ові. На закінчення всі присутні проспівали український національний гимн "Ще не вмерла Україна".

Присутній

З ДІЯЛЬНОСТИ ФІЛІЇ ОДУМ-У В БАУНД -БРУКУ

ВІШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТИ СИМОНА ПЕТЛЮРИ

25-го травня ц.р в осередку консисторії Української православної церкви відбулася академія, присвячена пам'яті Голови Директорії і Головного Отамана військ Української Народної Республіки Симона Петлюри. Організаторами академії були одумівці. Академію відкрив організаційний референт філії ОДУМ-у Ярослав Гуцул. Він привітав присутніх воїнів армії УНР — сотн. Кухарського, інж. Малюту і сотн. Зарницького і попросив їх до поченосної президії. Член управи філії ОДУМ-у Леся Козар піднесла почесним воякам квіти і почепила кожному на груди білу квітку з жалобною стрічкою.

Реферат на тему "Великий Лицар України" — прочитав голова філії ОДУМ-у Юрій Степаненко.

В художній частині академії брали участь: Леся Козар, яка чудово продекламувала вірш М. Ситника "Він буде вічно жити", Віктор Григоренко продекламував "Він завжди буде нам світити", Олесь Гуцул продекламував "Пісню про Симона Петлюру".

Між декламаціями відомий бандурист Володимир Юркевич виконував сольоспіви козацькі пісні.

Академія відбулася з великим успіхом. Присутні дякували одумівській молоді за її старання, а головне за її любов і пошану до Великого Лицаря України, якого 37 років тому підступно убив юда, що його надіслала Москва.

В. Г.

МОЛОДЬ БРІДЖПОРТУ ВІШАНУВАЛА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Молодечі організації: ОДУМ, Пласт та Рідна Школа спільними силами влаштували імпрезу, присвячену Тарасові Шевченкові, яка відбулася в неділю 28 квітня ц. р. в приміщенні Українського Національного дому під протекторатом місцевого відділу УККА. Дівчачий хор з одумівок і

пластунок під керівництвом диригента Ів. Козака проспівав "Заповіт" і "Слава Тобі, Тарасе". Від ОДУМ-у виступали з декламаціями Галина Черепаха і Любі Радько. Загальну інсценізацію і також декламації дала Рідна Школа, а вірша "Тамалія" продекламував пластун Ігор Заєць. На закінчення свята вищезгаданий хор проспівав український національний гимн. Увесь прибуток з шевченківського свята вислано на будову пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні.

11 травня в містечку Монро, околиця Бріджпорту, відбувся інтернаціональний вечір, у якому брали участь студенти багатьох націй. Там були студенти з Індії, Бразилії, Фінляндії, Голландії, Індонезії, Японії, Норвегії, Пакістану, Південної Африки, Швеції, Німеччини і також репрезентанти України, українці США. На цьому вечорі українці репрезентувала родина Едварда Кирилюка, яка запросила одумівців виступити з українськими народніми танцями.

Кожна нація виступала з своїми народніми танцями та співами. Поміж прапорами інших націй красувався і прапор України.

В мистецькій частині з танцями виступали одумівці Павло Черепаха, який виконав танець "Гуцул", і Володимир Фалько — виконав "Чумака", Меланія Кирилюк — "Гони вітер". "Запорожський герць" із шаблями виконали Володимир Фалько і Павло Черепаха. Українські танці і виконавців публіка нагороджувала найгучнішими оплесками. Виконавці двічі мусіли виходити на сцену, бо публіка невтихала.

Після мистецької частини відбулася виставка ручних робіт, мистецьких надбань кожної нації, де пані Катерина Кирилюк мала українські вишивки і давала поширені пояснення для цікавої публіки. Пан Едвард Кирилюк опікувався українською різьбою і писанками. Цікаво відзначити, що найбільше присутніх цікавилися українськими ручними роботами: вишивками, різьбарством, а головне писанками. Е. Кирилюк давав кожному задовільні пояснення, защо публіка була дуже йому вдячна, а одумівці зокрема.

ВІДПОЧИНКОВИЙ ТАБІР ЮНОГО ОДУМ-у В США

У липні місяці в ідбувся відпочинковий одумівський літній табір на оселі Українського Робітничого Союзу в Глен Спей в Нью-Йорк штаті. Командантом цьогорічного одумівського відпочинкового табору була Софія Гаєвська. Приміщення для таборування, такі як кухня та іdalня, збудовані ще минулого року, а цього року пороблені деякі добудови та удосконалення. Головна Управа ОДУМ-у висловлює щиру подяку всім тим, що своєю працею та матеріально допомогли побудувати будинок у таборі, а саме — будівельній фірмі в Філадельфії Миколи і Івана Ваця, яка дала матеріал для будови, а Олексій Воскобійник вніс \$75, Іван Воскобійник \$30, а М. Мандибур \$10. Допомагали при обладнанні одумівського табору: А. Ваць, І. Гринько, В. Жибурт, І. Гладун, І. Фодоряка, О. Богдан, С. Лободенко, Є. Овсарів, М. Видра, В. Кирейко, М. Стройник, М. Семенець, І. Журавель, М. Павленко, Радомський, Каплій та інші. Одумівці й цього року, як і в попередні роки, провели свій вільний час в чудовій гористій місцевості штату Нью-Йорк в Глен Спей.

НЬЮАРК

Праця з Юним ОДУМ-ом в Ньюарку завдяки енергійному референтові Юнацтва, Ользі Філімончук, успішно йде вперед. 25-го травня ЮнОДУМ відзначив роковини смерти Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри. Відзначення розпочалося панахидою, яку відправив отець Букат. Усі Юні ОДУМ-івці організовано, в уніформах, прибули на панахиду. Після панахиди в церковній зали відбулася імпреза, в програмі якої брали участь виключно юні одумівці.

Перед початком відзначення чотири кандидати (Лариса Пташинська, Люба Видра, Аркадій Філюк та Григорій Ступка) склали присягу, вступаючи в ряди ЮнОДУМ-у.

2-го червня ЮнОДУМ улаштував самодіяльний вечір, в якому все членство мало відкрите поле для попису. Звичайно, українські народні танці, що їх вчить наш пан С. Снігур так уміло й

терпеливо, мали перевагу над усіма іншими точками.

9-го червня ЮнОДУМ уявив численну участь у Баунд Бруці для вшанування пам'яти мільйонів невинних жертв, зорганізованого червоною Москвою штурч-

ного голоду в Україні 30 років тому. Жалобна 'врочистість відбулася в Осередку Православної Української Церкви перед величавою Церквою-Пам'ятником, збудованою на честь Героїв-Мучеників українського народу.

РЕЦЕНЗІЇ

Книга, яку мусять прочитати політики!

На книжковому ринку з'явилася нова книга англійською мовою Вілліяма Брея під назвою "Russian Frontiers: From Muscovy to Khrushchev" (видано: The Babbs-Merrill Co. A subsidiary of Howard W. Sams & Co. Publishers: Indianapolis, New York 1963, 273 сторінки, ціна \$5.00).

Автор книжки адвокат, конгресмен США, від штату Індіана, з 1950 року. Він довгі роки є членом Комітету Озброєння і належить до тих політичних діячів Америки, що бачать Україну та інші поневолені нації в іншому світлі, ніж бачить їх державний секретар США Дін Раск.

У своїй книзі Вілліям Брей пояснює історію Росії впродовж останніх п'ятьох століть. Починаючи з 1462 року, невеличке Московське князівство дало почин загарбництва чужих територій, яке триває і до цього часу. З року в рік московська держава росла і поширювалася свою територію, вживаючи різних способів загарбництва. Наприклад, оборона православ'я, умови, яких росіяни ніколи не дотримувалися, вмаршування як визволителів, чи прихід їхніх армій на прохання зформованого ними ж у сусідній державі маріонеткового уряду тощо.

Автор детально цитує з різних часів багато документів, як російських істориків, державних мужів та політиків, так і неросійських, маючи картину експансії Росії на територію Китаю, Ірану, Центральної Азії, України, кавказьких, балтійських та інших держав.

Зі століття в століття уряди чи володарі Росії мінялися, але їхнє загарбництво лишалося те саме, лише змінялася тактика та засіб завоювання. Тому Ленін, Сталін чи Хрущов нічим не відрізняються від своїх попередників

царів, хібащо тим, що вони далеко інтенсивніше поширяють російську імперію. Територійну захланність Росії можна порівняти з селянином, який усе хотів збільшити своє господарство, кажучи: "Я не хочу багато землі, я хочу, лише ту, що прилягає до моєї". Росія так само хоче приєднати до своєї імперії лише ті території, що межують з нею.

За наших часів російські "модерні царі" — Ленін, Сталін та Хрущов — змінили тактику поширення своєї імперії. Вони використовують комуністичні ідеї. Б'ють на ставку пролетаря. "Пролетарі всіх країн, єднайтеся!" — кинули вони гасло. Хоч кожному відомо, що в Советському Союзі, новітній російській імперії, ніякого комунізму чи соціалізму немає. Бо відомо, що комунізм проголошує — "Від кожного по його спроможності й кожному по його потребі". Це те горезвісне комуністичне зりяння.

Як же в дійсності виглядає комуністична рівність? Автор книжки наводить як приклад запечатлення марксівської філософії рівності в Советському Союзі такі факти: Генерал-майор США одержує платню в 14 разів вищу від рядового американського вояка, а в країні, де все робиться в ім'я справедливості й рівності, генерал-майор одержує платню в 156 разів вищу від рядового вояка Советського Союзу.

Вілліям Брей наводить багато цитат з постанов конференцій в Теграні, Ялті, Потсдамі та різні макінації на них Советського Союзу для окупування теперішніх територій сателітних держав.

Тому варто простудіювати цю цінну працю Брея, політика, який перед випуском книжки в світ, під час її написання, зробив кілька подорожей за залізну застону, яка, як він твердить, існує

на протязі століть. Варто її прочитати й тим, що сліпо вірять в можливість будь-якої співпраці з Советським Союзом - Росією (він доводить фактами, що між тими двома назвами нема ніякої ріжниці).

Про те, як Україна стала частиною російської імперії та про прагнення українського народу автор на сторінках 68-71 пише таке:

"Українці навчилися на своє вічне горе більше як 300 років тому, що договір із Росією є лише російський засіб поневолення. Усна умова щодо військової операції з царем була зроблена в Переяславі 18 січня 1654 р. Росія вжila цю невиразну умову для свого втручання у внутрішні державні справи України, чим спричинила їй багато труднощів. Цар і король Польщі андрусівською умовою 1667 року поділили Україну. Для здобуття незалежності, українці повстали 1708 року, об'єднавши з військом короля Швеції, Карла 12. Цар Петро I помстився, стортуючись й вимордувавши всіх мешканців українського міста Батурин. Коли Катерина II засіла на троні, вона відібрала всяке самоврядування в Україні. Започаткувала кріпацтво, змінила назив Україна на Малоросію чи південну Росію.

Варто відзначити, що навіть після трьох сот років російського панування український націоналізм відновився з великим азартом при першій нагоді після російської революції. 23 червня 1917 року проголошено Декларацію Незалежності, яку визнав Ленін, кажучи:

"Ми, Совет Народних Комісарів, визнаємо Українську Народну Республіку і її права на відділення від Росії, чи робити умову з Російською Республікою для федерації, чи подібних спільніх відносин з нею. Все, що стосується до національних прав і національної незалежності українського народу, ми, Совет Народних Комісарів, приймаємо ясно без ніяких перешкод і застежень".

Однак, Совети негайно почали колотити. Наслідуючи російський зразок, горстка російських большевиків створила Центральний Виконавчий Комі-

тет України і Народний Секретаріят. 25 грудня 1917 року цю групу визнав Ленін.

8 і 9 лютого 1918 року, менше як два місяці після того, як Ленін обіцяв поважати українську національну незалежність "ясно без ніяких перешкод і застежень", Совети ввійшли до Києва, перемігши героїчний спротив української армії. Совети розстріляли впродовж трьох днів більше як 5,000 українців. Вони навіть розстріляли українського комуніста, почувши, що він говорив українською мовою.

У листопаді 1918 року Ленін наставив другий український макронетковий уряд під зверхністю Росії й проголосив, що всі, хто буде коритися законам легального українського уряду, будуть розстріляні. Пізніше німці витиснули росіян з України і 22 січня 1918 року було проголошено Українську Народну Республіку.

Дволичність Советів добре задокументована в інструкціях, що їх дав Троцький в 1919 році групі жінок-агітаторів, яких посилали в Україну для здобуття українського довір'я, яке б пізніше було вжите для знищення незалежної України. Ось витяг з його промови: "Товариши! Аргументи, обговорювані тут, в Росії, з великою широтою, мусять в Україні обговорюватися шепотом, або ще краще — взагалі не слід про них згадувати. Мистецтво мовчанки є одною з форм красномовності. Ви, товариши, ідете

в Україну. Не накидайте силою комунізму українському селянинові до того часу поки наша сила не стабілізується в ній. Страйтесь перевонати народ, що в Росії ніякого комунізму немає. Як противідіді до проголошення незалежності Петлюрою (український провідник) та іншими ви мусите твердити, що Росія також визнає незалежність України, але на умовах, що влада рад має переврати уряд. Бо Петлюра прощає Україну буржуазним державам".

Російська мілітарна сила перемогла українську державу в листопаді 1920 року. Володимир Винниченко, відомий письменник і член Директорії Української Демократичної Республіки, який повернувся з еміграції і був назначений віцепрезидентом українського советського уряду в 1920 році, побувши півроку в країні, залишив Советський Союз. Говорячи за всі неросійські народи, він опублікував протест 23 жовтня 1923 року в соціалістичному журналі "Нова доба", пишучи:

"Політика Росії відносно неросійських націй попередньої царської імперії, спеціально у відношенні до України, є політикою старої "єдиної й неделімої Росії". Ніколи й ніякий уряд не обдурював в більш цинічний спосіб людей брехнєю, як це робив уряд Советської Росії. Там є глибока традиційна ціль в тій політиці, як видно успадкована ро-

ОДУМІВЦІ

З КНИЖКОЮ

АВТОРА

ВІЛЛІЯМА

БРЕЯ

З ліва: Олексій Пошиваник, Галина Бойко, автор Вілліям Брей, Олена Лукаш і Олексій Коновал на пресовій конференції в готелі "Шерман" в Чікаго, на якій вручено від молодечої організації МУН нагороду "Євгена Коновальця" авторові книжки.

сійською комуністичною партією від історії Московії та російської історії, історії, забрудненої кро-в'ю і брудом. Це є традиційна політика збереження росіянами "єдиної неділімої Росії" за вся-ку ціну".

Пізніше, щоб убити дух українства і примусити селян відда-ти свою землю та прийняти комунізм, Сталін вирішив прибор-кяти українське село голодом. В часі між 1922-33 роками умерло з голоду в Україні між 5-8 міль-йонів українців. Українське куль-турне життя було зруйноване. З 240 письменників, що жили в У-країні, за виїмком 40, решта були ліквідовани. Тисячі російських родин приїхало в Україну, щоб сісти на українських господар-ствах.

Друга генеральна чистка від-булася в Україні в 1937-8 роках під керівництвом Хрущова. Біль-ше як 400,000 осіб було розстрі-ляно. Більше як 800,000 молодих українців зіслано на оброблення цілинних земель в Сибірі та Ка-захстані.

У 1954 році Совети святкували трисотліття Переяславської умо-ви, на підставі якої Росія поне-волила Україну. Не зважаючи на це й далі в українців горить ба-жання в серцях до волі.

Під час Другої світової війни українці вітали наїздників, ні-мецьку армію, як визволителів, але іхнє стремління відкинуто безпринципово й жорстоко. Зма-гання до свободи в Україні не дали жодних наслідків. У 1943 році повернувся в Україну Хру-щов для нового переслідування українців.

Після Другої світової війни українці знову намагалися від-новити свою незалежність через подання петиції до Об'єднаних Націй".

Олексій Коновал

"ЛЮБОВ ДО БЛИЖНЬОГО"

Збірка фейлетонів Свирида Ло-мачки "Любов до близнього" ви-йшла у видавництві "Молода Україна", Нью-Йорк - Торонто, ще в 1961 році, але якось до цієї по-ри про неї мало було чути. А шкода. Вона заслуговує на увагу нашого читача, — не конечно то-му, що вона є шедевром літе-ратурного твору (припускаю, що літературознавці по різному її

оцінять), а тому, що читач може в ній побачити своє довкілля і, часом, самого себе.

Свирид Ломачка — це псевдо-нім одного сучасного поета. Ця поетична прикмета автора виразно пробивається у формі вислову, в багатстві мови і, так би сказати, в самому тлі фейлетонів. Ломаччині фейлетони — це гуморески з життя нашої суспільності у великому місті на пів-нічно-американському континенті. Але, як каже персонаж одногого з фейлетонів, у них "більше смутку, ніж гумору". Цей смуток і є відгуком авторової поетичної туги за красою життя й людської душі на тлі фактичної життєвої дійсності, в якій панує духовна мілкість і порожнеча.

В одному з своїх афоризмів ("Думки на дозвіллі") Ломачка говорить: "Я дуже вирозумілій до примітивів, що живуть собі тихо й просто. Це вони творять більшість у кожному суспільстві. Але примітив у позі ментора — чи може бути більш нестерпне 'видовище'?" І Ломачка у своїх фейлетонах гострою кри-тикою сатири б'є по тих приміти-вах, які стають у невластиву їм позу і намагаються цією позою прикривати свою духову порожнечу, свій примітивізм, свою ін-телектуальну ввогість і беззмі-стовність свого життя.

Навіть наголовок збірки "Лю-бов до близнього" є гірким смі-хом автора, який неначе питає: Чи можна любити близніх, як надутий критик Зануда, який "говорить так вчено, що не можна нічого зрозуміти"? Або "про-фесора" Саламаху, який багато говорить про потребу культури, а сам виявляє брак елементарної культурності в поведінці? Або примітивного о. Акакія? Або надутого й зарозумілого поета Пів-ня? Або симпатичну панну Марту, яка вдає з себе поклонницю краси й поезії, а виходить заміж з практичних життєвих розра-хунків за примітивного "магі-стра" Конюшину? Або, врешті, суспільство, для якого настіль-ною книгою є "Сни, чуда, про-роцтва" і яке оточує особливою пошаною й повагою неначе на-ціонального пророка, її автора, звичайного надутого п'яничку? А все ж у Ломачки до них не по-

горда, а співчуття і жаль, бо чи не є вони продуктом всього на-шого суспільства?

Ломаччина критика є критикою крізь сліззи, а не цинічною чи поблажливою пародією. Пародія розсмішить, але не дійде до сер-ця; її об'єкт залишається поза чи-тачем. Ломаччина ж сатира, че-рез її глибокий сум, залишає глибоке враження, примушує за-думатися і засоромитися за її ге-роїв — і за нас самих. Можливо дехто її не зрозуміє і обуриться. В інших вона залишить гіркий посмак. Але чи не в цьому й по-лягає сила мистецького твору, що він залишає в читача вра-ження, примушує його думати?

Ю. Пундик

ЦІННЕ ВИДАННЯ

На початку листопада м. р. вийшов з друку люксусовий збірник (видання Воєнно-Історичного Інституту) "СЕНОТАФ" (Пам'ятник Поляглим), спеціально присвячений поляглим українським воякам у боротьбі за Державність України — з нагоди 45-х роковин створення Українського Державного Війська в 1917 році.

"СЕНОТАФ" містить епічні і лі-ричні поезії різних авторів, присвячені геройським подвигам і смерті новітнього Українського Лицарства, переважно в гранич-них етапах недавньої визволь-ної боротьби, початку і кінця її — Крути-Базар.

"СЕНОТАФ" по-мистецькому оформленій і прикрашений ба-гатьма відповідними графічними заставками і кінцівками.

Кожна українська культурна організація, особливо молодеча, та кожний український комба-тант мали б набути ця видатну пропам'ятну книжку на пошану наших поляглих героїв і побра-тимів та наувіковічнення їхньої слави в нащадках.

Ціна книжки в звичайній об-кладинці — \$1.50, у твердій о-праві — \$2.75. Поспішайте із замовленням заздалегідь, бо на-клад книжки обмежений. Замовле-ння і гроші посилають на адресу Українського Воєнно-Історич-ного Інституту:

Ukrainian War Historical Institute
24 Lakeview Ave.
Toronto 3, Ont., Canada

МІСЦЕВА ХРОНІКА

Голова ЦК ОДУМ-у відвідав Торонто

22 червня ц.р. голова ЦК ОДУМ-у Є. Федоренко відвідав Торонто і відбув спільне засідання з членами ЦК та Головної Управи ОДУМ-у Канади, членами Редколегії і адміністратором журналу "Молода Україна" та членами управи філії ОДУМ-у в Торонті.

Найбільше уваги було присвячено Зустрічі одумівців США й Канади, що відбудеться в дніх 31-го серпня і 1-го вересня ц.р. на оселі "Київ" біля м. Торонта. В цій справі ухвалено цілий ряд рішень головно технічного характеру. Члени Комітету Зустрічі ствердили, що більшість філій провадять інтенсивну підготовку їх що є всі вигляди на те, що Зустріч буде успішна.

Порушенні також були справи редактування і видавання журналу "Молода Україна". Адміністратор журналу висловив бажання, що хотів би мати більше передплатників серед одумівців, особливо молодших.

НОВИНИ НАУКИ І ТЕХНІКИ

Незвичайна фотоплатівка

Англійські вчені винайшли електронну фотоплатівку, яку можна вживати щонайменше 10 тисяч разів. Застосування цієї платівки, чутливої до світла та невидимих променів, дозволить набагато зменшити дозу променів Рентгена, потрібну для знімка. Платівка зроблена з сталі, покритої спеціальною речовиною, не потребує жодного проявлення — зразу ж після освітлення дає видимий результат.

Пересадка нервів

До цього часу медикам не вдалося пересадити нерви від одного індивідуума до іншого. Доктор Леонард Мармур (медична школа Каліфорнійського університету в Лос-Анжелосі) успішно пересадив нерви від однієї тварини до іншої. Попередньо нерви були опромінені електронами. Позитивні результати досвідів свідчать про можливість застосування нового методу для пересадки нервів людини.

Механічне серце

Група хірургів Токійського університету протягом семи годин підтримувала життя собаки, якого природне серце було замінене штучним. Останнє складалося з моторчика потужністю 2 вата, зробленого з хромованої міді, і двох поліетиленових мішечків, що замінювали дві половини серця. Весь апарат важив 320 грамів і мав обсяг 130 кубічних міліметрів. Кровоносні судини з'єднувалися з механічним серцем за допомогою поліетиленових рурок.

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

Шановний Пане Редактор!

Прошу прийняти чек на 6 доларів, хоч я і добре знаю, що шість доларів, порівнюючи з вашими видатками, допоможуть Вам стільки, як крапля в морі, але ці гроші зібрали дівочий гурток ЮнОДУМ-у "Ластівка". Ініціатором зборки на пресовий фонд була юначка Люба Видра.

Як референт юнацтва Філії ОДУМ-у в Ньюарку, я бажаю Люби багато щастя в її житті, також закликаю усіх відділі і членство ЮнОДУМ-у взяти приклад з нашої "Ластівки" Люби Видри і негайно зайнятися або збіркою на пресовий фонд, або приєднанням передплатників нашого однієї широковідомого журналу "Молода Україна".

Ольга Філімончук,

Високоповажаний
Пане Редактор!

Надсилаю чек на 4 долари як передплату на журнал "Молода Україна". Вибачте, що так довго не присилав (чек віписаний два місяці тому), бо все сподівався, що матиму можливість і надішлю разом статтю в порядку дискусії на зачеплені о. Овчаренком теми, а особливо хотілося мені дати деякі пояснення відносно "глиняної теорії", яка стала "притчею во язицах". Я глибоко переконаний, що дискусія над світоглядовим питанням принесе велику користь молоді і оживить журнал, який часом виглядав дуже бідним.

Останнє число надзвичайно цікаве, тримайтесь так і далі.

З правдивою до Вас пошаною залишаюся
Ілля Деміденко

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД

"МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

ЖЕРТВУВАЛИ:

1. Криволап С., Австралія, 1 австралійський фунт;
2. Підлісний М., Торонто, \$1.50;
3. Чікало Н., Прінцтон, \$2.00;
4. Артеменко Ф., Торонто, \$1.50;
5. Синило І., Чікаго, \$1.00;
6. Бутенко І., Рочестер, \$1.00;
7. Міршук Д., Дітройт, \$1.00;
8. Павелко Є., Сирачюз, \$1.00;
9. Стовба А., Клівланд, \$1.00;
10. Холоїд А., Сирачюз, \$1.00;
11. Гураль Т., Люїзвіл, \$1.00;
12. Примак Ю., Ст. Ламберт, \$3.50;
13. Лімонченко В., Ван Найс, \$2.00.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ВІД ФІЛІЇ ОДУМ-у В ФІЛЯДЕЛЬФІЇ ЗЛОЖИЛИ ТАКІ ЧДЕНИ:

1. Білоус Володимир,
2. Білоус Леонід,
3. Гаврищук Славко,
4. Гичко Віктор,
5. Католик Володимир,
6. Корсун Віктор,
7. Поліщук Микола,
8. Пантюк Микола,
9. Різанов Ігор,
10. Зінченко Олесь,
11. Теслюк Олекса.

Разом зложено \$30.00, за що адміністрація та редакція "МУ" висловлюють свою щирі подяку всім жертвам.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОПАЛОВУ ОЛИВУ

Чистимо, направляємо і вставляємо нові печі (форнеси)
Даємо цілорічну безоплатну
обслугу печей нашим сталим
відборцям опалової оліви.

D N I P R O FUEL OIL LTD.

196 Bathurst St., Toronto

Tel.: ЕМ 6-6539

вночі:

РО 6-8446 — ЕМ 6-6539

ДОРОГИЙ ЧИТАЧУ!

Майбутнє "Молодої України" залежить також і від Тебе!

Отже, поширюй журнал, придній нових передплатників!

Не забувай про пресовий фонд

"МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"!

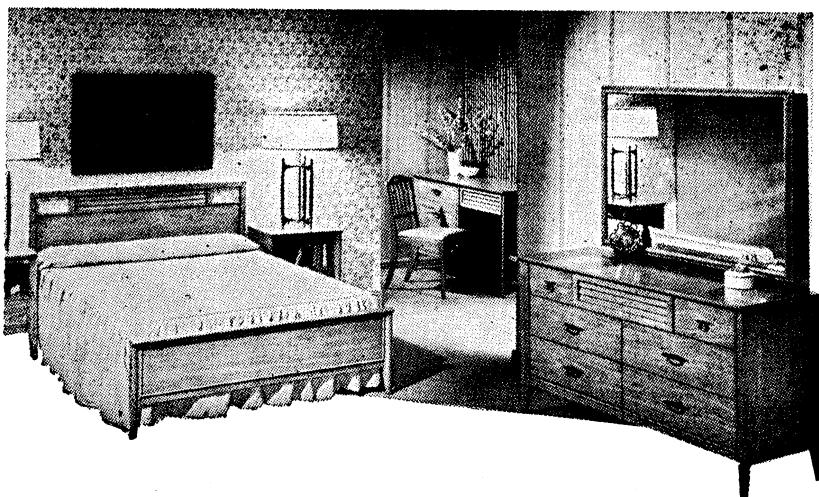
Адміністрація "МУ"

КРЕДИТОВИЙ СОЮЗ

- Платить 4% за депозити.
- Уділяє високі та дешеві позички.
- Асекурує ощадності до 2 тисяч, позички до \$10.000.
- Щоденне і вечірнє урядування.

ВПІШІТЬСЯ І КОРИСТАЙТЕ
З ПОСЛУГ

У КРЕДИТОВОМУ СОЮЗІ!
404 Bathurst St., Toronto
Tel.: EM 3-3994

ЧИ ПОДОБАЄТЬСЯ ВАМ ЦЯ СПАЛЬНЯ?

Це не єдиний зразок, який ми можемо Вам показати! Наша фірма розміщена у двох великих крамницях, пропонує справді небувалий вибір хатнього устаткування, кухонь, телевізорів, холодильників, радіо-апаратів, фортепіанів та різних музичних інструментів.

ALPHA FURNITURE CO.

735 Queen St. W.   Tel.: EM 3-9637   Toronto, Ont.

ЩАДЖЕННЯ – важливий засіб виховання молодого покоління

ЩАДІТЬ ПОСТІЙНО В

**ФЕДЕРАЛЬНИЙ
КРЕДИТОВІЙ КООПЕРАТИВІ
„САМОПОМІЧ“**

2351 West Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois, USA.

HUmboldt 9-0520

4% ОПРОЦЕНТУВАННЯ ВКЛАДІВ (платне двічі в рік)

УСІ ВКЛАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНИ ДО ВИСОТИ \$10,000.00.